

ТОНТЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 6-7 (6847-6848)
1998 йил 27 январь, сешанба

Сотувда эркин
нархда

Бир донишманддан сўрабдилар: — Ақл афзалми ёки пул? Ақл афзал, — дебди донишманд, — чунки ақл билан пул тушлаш мумкин, пул билан эса ақл йиғиб булмайди». Дарҳақиқат шундай. Ақл тараққиётнинг бош омилдир. Жаҳондаги энг ривожланган давлатларда шу боисдан ҳам ақл масаласига алоҳида эътибор қаратилади. Ақл суст жойда жаҳолат авж олади. Жаҳолат эса тараққиёт кушандаси.

Ҳозирги кунда мактаб партасида утириб ақлу заковатини чархлаётган ўқувчиларни мамлакатимиздаги энг бахтли инсонлар, десак муболага булмас. Негаки, улар ҳар тарафлама фаровон турмушни уз кузлари

МАКТАБДА ЁЗМАГАН ИНШО

Болалар, барчангиз мактабда иншо ёзасиз. Айтайлик, «Ким бўлсам экан?» деган мавзуда. Кимдир «шифокор бўлиб, бобомни ёки бетоб укамни даволайман», — деса, кимдир «ўқитувчи бўлиб, севимли устозим каби болаларга иншо ёздираман», — дейди.

Клара Маткаримова бугунги кунда Американинг «Индевор» космик кемасида фазода учиб юрган ўқувчиси Солижон Шариповнинг «Ҳарбий учувчи бўла-

ман» деб ёзган иншосини сақлаб қўйибди. Ҳа, мактабдаги ОРЗУ қанот қокди! Кўкларга, осмонларга учирди Солижонни!

Солижон акангиз Ўзганда

Хушхабар

туғилган ўзбек ўғлони.

Тенгдошингиз Нигорахон ва Жаҳонгирларнинг фазогир дадаси ҳақидаги мақола билан кейинги сонларда танишасиз. Ҳозирча, ўзбек фазогири номини олиб осмон-

да учиб юрган Солижон Шариповни эсон-омон ерга қўнишини тилаб, сизларга бир нарсани қайта ва қайта таъкидламоқчимиз: Болалар, мактаб партасида туғилган орзу беғубор орзу! Истагингиз, интилишингиз натижасида ижобат бўладиган орзу! Шундай экан, орзуларингизга гард юқмасин. Озод мамлакатимиз, эзгу ниятларни қўзлаган халқимиз сизнинг келажагингиз, покиза орзуларингиз рўёби учун ҳамиша сиз тарафдадир!

лакачилик сиёсати бошида турганлар фуқароларнинг ақлу заковатидан манфаатдор эмас эдилар. Шу жиҳатдан ҳам мактабларда адабиёт, тарих дарс-

Изҳор

лари коммунистик мафкура йуриги асосида олиб борилганини тўғри тушунмоқ мумкин. Бир вақтлар жаҳонни лол қолдирган диёримизда илм шу тах-

ган давлатлар аслида тинчлик тарафдори булиб чиқди. Капиталистик дея таърифланган давлатлар эмас, айнан собиқ СС-СР ёвузлик салтанати экани, фикрнинг, маънавиятнинг кушандаси экани билинди. Охиrqоқибатда коммунистик мафкура қанчалик манфур қиёфага кириб алдамчи жилвалари билан халқни чалгитгани ошкор булиб қолди. Буларнинг барчаси изсиз кетмайди, албатта. Энди биз даставвал ақлу заковатимизни чархламоғимиз даркор.

май маънавиятдан деймиз. Зотан, улуг мутафаккир бобомиз Алишер Навоий шундай лутф этган эканлар:

*Олтин-қумуш этма касб
давлат кунидин,
Ким тортар адаб улусни
меҳнат тунидин.
Гар йўқтур адаб, не суд
олтун унидин,
Элнинг адаби хушроқ
эрур олтунидин.*

Фақатгина пул йиғишга ружу қилма, — деяптилар Навоий ҳазратлари, — қийинчилик, машаққат бир қоронғи тунга ухшайди, уша тундан халқни фақат маънавият ёруғликка чиқаради. Инсонда маънавият йўқ экан, унинг пулидан не фойда? Билгинки, элнинг адаби унинг пулидан яхшироқдир. Бу каби ҳикматли иборалар инсонни хаёлга толдиради. Маънавият ва иқтисодиёт тараққиёт қушининг икки қанотидир, дегимиз келади. Бир қанотли куш парвозга кутарилиб билмагани каби фақатгина иқтисодиётга

Баҳром РЎЗИМУҲАММАД.

ЭНГ МУҲИМИ — ИЛМ

билан курадилар, Ўзбекистонни дунёдаги кучли давлатлар сафига қўшилганига гувоҳ бўладилар. Фақат бугина эмас. Улар тикланиш даври завқу шуқухини суришади, тарихдаги мисли қурилмаган бир замонда япашдан-да улуг бахт булмаса керак... Кишилиқ тарихини куз унгимизга келтириб курсак ўзбек диёрида бу қадар имконияти кенг давр илгари ҳеч қурилмаганини ҳис қиламиз. Бу қадим тупроқ не-не жаҳонгирлар қадами остида топталмади дейсиз? Эндиликда ҳурлик, озодлик шабадаларидан баҳра олмоқдамиз. Кунгиллардаги ифтихор шундан, шодлик шундан. Аммо бу кунларга муносиб булиш осон иш эмас. Бугунги авлодга томошабинликмас, балки фаол иштирокчилик мақоми ярашади.

Мустабид қизил империя кишиларни бир хилда фикрлайдиган қилиб қўйган эди. Чунки, мустамлака давлатлар фуқаролари мустақил фикрлаб ўзликни таниса, ота-боболари маънавий меросларига чин маънода меросхур булишса—бу зулм салтанати қулаши шубҳасиз эди. Ана шунинг учун ҳам уша замоналарда мустам-

литда пасайди. Ва бунинг устига дунёдан узилиб қолдик, хорижий давлатлар асоссиз қораланди, капиталистик тузум атамалари туқиб чиқарилди. Ойини этак билан ёпиб булмайди, деганларидек, жаҳон миқёсидаги ёлгон уз ниқобини ечди: уруш оловини ёқувчи дея таърифлан-

Токи қайси йулдан кетишимизни, нималарга риоя қилмоғимиз жоизлигини билаллик, тушунайлик.

***

Бугун биз ҳуқуқий давлат барпо этиш йулидан бормоқдамиз. Хуш, бунинг пойдевори қаердан бошланади? Ҳеч иккилан-

Мактублар қутиси

МАКТАБИМИЗ

ШУҲРАТИ

Мен мактабимни жуда ҳам яхши кураман. Бир кун бормай қолсам дарров зерикиб қоламан. Шунинг мактабимдан қолмайман. Чунки бизнинг мактабда дарслар жуда қизиқарли ва мароқли утади. Болалар бир-бирлари билан иннок, ўқитувчиларимиз жуда ҳам меҳрибон, билимдон.

Яқинда ўқувчиларнинг туманлар аро булган фанлар буйича олимпиадасида бизнинг мактабимиз ҳам узининг билимдон ўқувчилари билан қатнашди? Мактабдошимиз, 9-синф ўқувчиси Хуршида Холиқова биология 10-синф ўқувчиси Шухрат Назаров эса тарих фанларидан биринчи уринини эгалладилар. Шухрат Назаров шаҳар олимпиадасида ҳам қатнашиб яна биринчи уринини олишга сазовор булди. Насиб булса, биз ҳам келгусида албатта олимпиадаларга қатнашиб, билим масканимиз шухратига шухрат қўшамиз.

Зилола ОРИПОВА
Тошкет шахридаги 45-гимназия мактабининг 6-синф ўқувчиси.

эътибор қаратилса қўзланган натижага эришиш мушкуллик туғдиради. Шунинг учун ҳам ҳозирги кунда маънавиятга жилдий эътибор берилмоқда.

Маънавият дегани уз-узидан шаклланмайди. Бу инсонларнинг фикрлаш жараёни юксалишини тақозо этади. Фикрий юксакликка эришмоқ учун эса фикрлар ранг-баранглиги жорий қилинмоғи жоиз. Уз навба-тида фикрлар ранг-баранглиги инсонлардаги мустақил фикрлаш салоҳиятига бориб тақалади. Бизнингча, мустақил фикрлаш мактаб партасидан бошланади. Агарда ўқувчи мактабда ҳар тарафлама камолга етиб, узининг мустақил фикрларига эга булиб чиқса келажакда ҳеч бир қийналмайди. У жамиятининг фаол аъзосига айланади.

Энг муҳими — илм. Илм ҳамма нарсдан устувор. Илм Навоий ҳазратлари эътироф этгани каби чин ҳақиқатдир.

УРГУТДАГИ ЗИЁ МАСКАНИ

Азиз болалар, ҳаммангиз ҳам уқийтган мактабингизни худди уз уйингиздай яхши курашасиз. Чунки сизнинг бегубор болалигингиз яхши ёмон кунларингизнинг аксарияти шу мактаб куйида утади. Энг аввало сиз таълим-тарбия, ҳаётга тугри назар билан қараш сабоқларини ҳам мазкур жонажон маскан куйида оласиз. Бундан буён биз «Энг яхши мактаб» рукни остида мактаб ва ундаги уқувчилар ҳақида лавҳалар бериб борамиз. Бугунги саҳифамиз Самарқанд вилояти Ургут туманидаги 79-мактабга бағишланади.

Марҳамат, уқинг, фикр ва мулоҳазаларингизни бизга ёзиб юборинг.

КЕЛАЖАК БУГУНДАН БОШЛАНАДИ

16 йилдирки, мен уқувчилар билан биргаман. Уларга химия-биология фанларидан сабоқ бериб келаман. Ҳар бир уқувчининг дилини топиш, унинг характерини урганиш борасида тинимсиз изланишлар олиб бораман. Йил давомида ҳар бир уқувчи менинг яқин дустимга айланиб боради ва мен утаётган дарсни азбаройи менга яқинлигидан ҳам урганишга қарор қилади. Мен бу нарсаларни гапираётганимдан мақсад ҳар бир уқитувчи уқувчининг келажаги учун жавобгар эканлигини юракдан ҳис қилишни хоҳлашимдандир. Ҳар қандай келажақ ҳам бугундан бошланади. Шунинг учун биз бугуннинг қийматини қадрламоғимиз, қадрга етмоғимиз керак. Яқинда мактабимизни тулиқ таъмирлаб, ундаги баъзи бир етишмовчиликларни ҳал қилдик.

Мактабимизга жамоа ҳужалиги икки гектар ер ажратиб берган. Уқувчиларимиз дардан буш пайтлари бу ерга узлари қаршиб, парвариш қилишади. Уларнинг меҳнатлари эвазига икки тонна ғалла етиштириб олдик. Ларомаддан эса мактаб таъмири учун ва аълочи уқувчилар, кам таъминланган оилаларга афақа ҳисобида фойдаландик. Айни пайтда мактаб фондини ҳам ташкил қилганмиз. Бизнинг уқувчиларнинг иқтидори барча шароитлари мавжуд мактабларда уқийдиган уқувчиларникидан кам эмас. Шунинг учун ҳам болаларимиз ва уқитувчиларимизнинг биргаликда қилаётган меҳнатлари самараси — икки гектар ердан яна ҳам кўпроқ ҳосил етиштириб ундан тунадиган даромадга ҳамма шарт-шароитлари етарли замонавий янги мактаб қурмоқчимиз. Келажаги порлоқ Ўзбекистоннинг ҳар бир боласи ҳур фикрли, узига ишонган, билимдон ва меҳнатсевар бўлмоғи лозим. Зеро, келажақни уз билими ва қудратига ишонган авлодгина яратади.

Рустам ХУДОЙБЕРДИЕВ,
мактаб директори.

Таҳририятдан: Рустам аканинг бу лавозимда ишлаётганликларига атиги олти ой бўлди, холос. Шунга қарамасдан мактабдаги талай ижобий узгаришларни кўриб, бу мактаб

нинг келажаги ниҳоятда порлоқлигига амин буласан, киши.

БИР КУН МЕНИ ҲАММА ТАНИЙДИ

Исмим Баҳодир. Оиламиздаги кенжа ботирман. Кенжа ботирлар ҳаммаша баҳодир бўлишади. Мактабда ҳам беш йилдан буён синфбошиман. Ҳамма фанларни, айниқса адабиёт ва инглиз тилини жуда яхши кураман. Тугри, хуснихатим сал хунуқроқ. Лекин сиёсатни жуда яхши тушунаман. Бошқа мактабларни билмадим-у, бизнинг мактабимиздаги уқувчилар худди битта ота-онанинг болаларига ухшашади. Бирорта уқувчи ерданга муҳтож бўлса, ҳамма баб-бараварига унга кумак беришга шошилади. Уқитувчиларимиз ҳам доимо: «Куч бирликда, қачондир буюк одамлар бўлиб кетганларингда ҳам доимо бир-бирларингни қўлланглар» дейдилар.

Боя айтганимдек сиёсатга, қонунга жуда қизиқаман ва тинимсиз урганиб бораман. Дардан буш пайтларимда «Тарихимизни урганамиз» тугарагига иштирок этаман. Гапираверсам гап кўп. Яхшиси, сизларга уз орзуларим ҳақида айта қолай. Мен келажақда прокурор бўлмоқчиман. Ушанда мени ҳамма танийди. Мен эса ушанда ҳам меҳрибон мактабни яхши куравераман.

Баҳодир БЕРДИЕВ,
синф ўқувчиси.

МАТЕМАТИКА — ФАНЛАР ПОДШОСИ

Мени ҳамма мактабда «кичкина математик», — дейишади. Менга бу гап жуда ёқадимию, ле-

кин сездирмайман. Ҳақиқатдан ҳам математика фанини жуда яхши кураман. Дадам шу фан уқитувчиси булганликлари учунми ёки узи жуда ҳам қизиқарли булгани учунми, математикасиз бирор кунни ҳам тасаввур этолмайман. Бу бола фақат битта фанни яхши кураман экан деб уйламанг. Адабиётга ҳам қизиқаман. Эркин Воҳидовнинг «Ўзбегим», «Қизиқувчан Матмуса» шеърларини ед биламан.

Келажақда дадам каби математика уқитувчиси булсам дейман. Бунинг учун жуда кўп уқиб, урганишим керак. Уқитувчим Фулом ака Соҳибов ҳаммаша математика — фанлар подшоси — лейдилар. Ёқтирган фаним ҳақидаги мақтовдан хурсанд бўлиб кетаман.

Мактабимизда катта кутубхона бор. Дарс тугади дегунча уша ерга шошиламан. Бизнинг кутубхонада республикамиздаги ҳамма журнал ва газеталар бор. Мазза қилиб «Гулхан» ва «Тонг юлдузи»ни уқийман. Мен «Тонг юлдузи» саҳифасида еритиладиган уқувчилар ҳаётига оид мақолаларга жуда қизиқаман. Қанийди шунақа мақолалар кўпроқ булса...

Икромжон ЯЗДОНОВ,
4-синф ўқувчиси.

ЯХШИЛИК ЁМОНЛИКНИ ЕНГАДИ

Айтишларича, ҳамма тунгич фарзандлар кунгилчан бўлишар экан. Мен ҳам оиламизда тунгич фарзандман. Синфимиз

даги фаол уқувчилардан бириман. Дарсларимни уз вақтида тайёрлаб булгач телевизор кўришни яхши кураман. Айниқса, мультфильмларни жуда ёқтираман. Ҳамма вақт мультфильмлардаги яхшиликнинг ёмонлик устидан галаба қозонишидан хурсанд бўлиб кетаман. Негадир фильмларни яратилишини уз кузим билан кўргим келади. Узимча ҳаёлимда ҳар хил фильмлар яратаман. Яқинда уқитувчим Рустам акадан ҳар қандай фильмларни режиссёр ва ёзувчилар биргаликда яратишини билиб олдим. Ушандан кейин албатта мактабни тугатгач, режиссёр булам деб кўнглимга тугиб кўйдим. Ҳозир мен мактабимизда ташкил этилган драма ва адабиёт тугарагига иштирок этиб келяман.

Келажақда болалар учун зур мультфильмлар яратаман. Дадамнинг айтишларича, гарчи кунгилчан булсам ҳам айтган жойидан кесадиган буламан. Албатта орзуимга етишаман.

Даврон УМАРОВ,
6-синф ўқувчиси.

ДАДАСИНИГ ҚИЗИ

Илк бор мактабга қадам куйганимда, бизни чексиз меҳр билан қарши олган уқитувчим Жамол аканинг уша кундаги қувончини унутолмайман. Ҳали мактабга келмай туриб ҳам уқитувчим, ёзишни урганиб олган эдим. Тез орада барча фанларни урганишга киришиб кетдим. Яхши уқиганлигим сабабли мени синфбоши этиб тайинлашди. Ҳозир 10-синфда уқияман. Мактабдаги барча ташкилий ишларга фаол иштирок этаман. Қушиқ айтиш, рақсга тушишни жуда ёқтираман. Айни пайтда дардан буш пайтларимда мактабимиздаги тикиш-бичиш тугарагига иштирок этиб турли фасондаги куйлақлар тикишни урганиман.

Менинг меҳрибон дадажоним шифокор булганлар (улар оламдан утганлар). Келажақда мен уларнинг ишларини давом эттирмоқчиман. Қишлоғимиз аҳолиси ҳалигача дадамни меҳр ва ҳурмат билан эслашади.

Мактабни тугатгач, Тошкентдаги тиббиёт олийгоҳига кириб уқиб, халқнинг кунига ярайдиган — қули енгил шифокор бўлмоқчиман. Ушанда мендан шифо топганлар «Балли, дадасининг қизи» — дейишади.

Баҳора МАМАДИЁРОВА,
10-синф ўқувчиси.

ҲАР БОҒГА БИР БОҒБОН КЕРАК

Ўзбекистон узининг турли мева-чевалари, тилими тилини қирқ ёрадиган қовунлари билан бутун дунёга машҳурдир. Бизнинг деҳқону боғбон боболаримиз ҳам ҳалол меҳнатлари ортдиган халқнинг олқишига сазовор булганлар. Шунинг учун булса керак, мен ҳам ерни парвариш қилишни яхши кураман. Мактабдаги уқитувчим чакки эмас. Дардан бушадим дегунча уртоқларим билан бирга мактабимизнинг тасарруфидаги икки гектарли ерда қўлимиздан келганча меҳнат қиламиз. Мен ҳозир ернинг тилига анчамунча тушуниб қолдим. Қандай шароитда қанақа уруғ экиш кераклигини, уни парвариш қилиш йул-йуриқ, сирларини пухтагина эгалладим.

Биология, химия фанларини ҳам тинмай уқиб бораёяман. Чунки келажақда бу фанлар менга жуда асқотади-да. Бу йил мактабни тугатгач Тошкентдаги қишлоқ ҳужалиги олийгоҳига кириб уқиб, агроном бўлмоқчиман. Албатта уқитувчим тугатиб, қишлоғимизга қайтиб келаман. Юрагимда бир ниятим бор. Майли, сизга айта қолай, жонажон мактабимиз атрофида жуда катта боғ бунёд қилмоқчиман. Бу боғда ҳар хил мевали дарахтлар устириш ниятим бор. Қалай, зурми?! Ана шунақа, бизнинг ниятлар улуг ва буюк.

Жаҳонгир ЭРНАЗАРОВ,
10-синф ўқувчиси

**Саҳифани жамоатчи
муҳбиримиз
Норим РАҲМОНОВ
тайёрлади**

Ал-Фарғоний ёхуд Фарғона саодати

Азиз болалар! Шоир ва мутаржим акангиз Олимжон Буриев Сизнинг ёшингизда ҳаётда толиб азиз аждоқларимиз ҳақида кўп уйлар эди. У мактабдан кейин Дорилфунунда таҳсил олиб, Ҳамид Сулаймон номидаги Қўлёмалар институтида ишлади. Доимо ижодий иш билан машғул бўлди.

Шоир ва таржимон Олимжон Буриевнинг илк китоби «Аттоир» 1989 йил чоп этилган.

Унинг таржимасида Абдурахмон Жомийнинг «Юсуф ва Зулайхо» (1983 й.), «Лайли ва Мажнун», «Саломон ва Абсол» (1989 й.) дostonлари, Сайидо Насафийнинг «Баҳорийет» асари («Ким зур?») (1986 й.) Низомийнинг ҳикоятлари «Баққол ва Тулки» (1991 й.) нашр этилган.

Истиқлол шоир ижодига қанот бағишлади.

Унинг таржимасида Ислоҳ оламининг машҳур асари «Чор китоб» 1992 йил, 1995 йил «Илтифот», 1996 йил «Замахшарийнома» шеърини мажмуалари, «Амир Темури» шеърини романи, 1997 йил «Ғурури миллат тимсоли» қасида-дostonи ва «Муҳаммад Пайгамбар», «Ал-Бухорий» дostonлари ва ҳадислар талқинидан иборат училиги — «Маънавият гултожи» китоби Имом ал-Бухорийнинг 1225 йиллигига бағишлаб нашр этилди.

Қуйида шоирнинг «Аҳмад Фарғоний таваллудининг 1200 йиллигига бағишланган «Ал-Фарғоний ёхуд Фарғона саодати» дostonидан айрим лавҳалар эътиборингизга ҳавола этилмоқда.

Аҳмад ал-Фарғоний Дажлага қараб,
Утирар шаббода соқолин тараб,
Унга хотиралар сўйлағай тўлқин,
Олим руҳияти гоҳ шод, гоҳ сулгин.
Дарё эса оқар тинмай шовуллаб,
Қалб ути — орзулар ёнар ловуллаб,
Уни учиролмас дарёю денгиз,
Бу олов баридан кучли ва тенгсиз.

Олим ҳаёлида фақат илму фан,
Унга, бас — юксалса ислоний ватан!

Тинчу тотувлик ва фаровон турмуш,
Боиси эзгулик, илм деган қуш!

Дилингда бўлса гар оташ истеъдод,
Ҳақ йўлдан бориб гар айласанг ижод!

Мурод манзилига етарсан бир кун,
Оламдан кетсанг ҳам қолар эзгу ун!

Илми маърифатга қушган
меҳнатинг,

Келажак авлодга йўллаганг хатинг!
Аҳмад ал-Фарғоний соҳибтахайюл,

Илми маърифатда очилган илк гул!
Шарқда уламолар утишган бисёр,

Улардан оламга таралган анвор!
Шулардан осмонни айлағувчи паст,

Ал-Фарғоний эди буюк, забардаст!...
Китобхонлик бу оламда саодат,

Китобхонликни доим айла одат.
Эрур машҳур бу маъни ушбу бобда,

Утар доно — қолур илми китобда.
Аниси кунжи танҳолиғ китобдур,

Чароғи субҳи донолиғ китобдур.
Гоҳ утиш тарихин бизларга

шарҳлар,
Гоҳи келгусидан бергай хабарлар.

Гоҳи шеър денгизи этса талотум,
Сочилгай маънилар атрофга чун

кум,
Бу орзуларга узни банди тутма,

Асил мақсадни бир лаҳза унутма.
Кўнгул розини изҳор айламай тил,

Ани яхши-ёмонини фикр қил.
На жоҳил сингари банди падар бул,

Атодин кечу фарзанди ҳунар бул.
Мусалло узра они ёд эттил,

Дебон «Аллоҳу акбар» шод этгил.
Қафасдан айласа ҳар қушқи парвоз,

Эрур мушқил ани тутмоқлик боз.
Қародиллиғ ила сафсата айлаб,

Тегизма тил шариятга атайлаб.
Саводсиз суфиларга булма улфат,

Касофатлар солур бошингга
кулфат.

На бир ишга алар ақли етишгай,
Нодонлиғдин сени сарсон этишгай.

Эрур шоҳга яқинлик уту оташ,
Сен ондин дут мисоли қоч яккаш.

Олов ёнган чоғи шилтачиордан,
Сен андин баҳра ол, лекин

йироғдан.
Амалга учмагил, булма дилозор,

Қулингдан мансабинг кетгай
баякбор.

Такаббурлиғни асло қилма одат,
Ки, камтарлиғ эрур доим саодат.

Агар тупроққа тушса хор бўлиб дон,
Кутаргай тумшугида қуш ушал он.

На ваъда айлагил, этсанг вафо қил,
Вафосизлиғдин узни мосуво қил.

Оқиллардан эшитсанг бир насиҳат,
Анга жонинг ила сен айла диққат.

На гул янглиғ киритсанг бул қулоқдан,
Чиқорсанг тезда они ул қулоқдан.

Қаламни ташла кетганда мажолинг,
Қоғозни йирт чувалса гар ҳаёлинг.

Чароғи фикратингда нур тугабдур,
Шоирлиғ завқию шуур тугабдур.

Гузалик боғи йуқ, энди аламдур,
Қулингга қолгани патли қаламдур.

Дуодан айлабон сўзни тамоми,
Худога илтижо қил энди Жомий...

Тилин тий чекмагил ортиқча миннат,
Эрур ҳар не дегандин хуш сукунат.

Салом, қадрли болалар!

Учрашганимизга бир ярим йул бўлибди. Эсингизда булса, ушанда «Фақат ҳаёт абадий» қиссасида, альбомдаги расмларга қараб, мактабда ўқиган чоғларни, ундан кейинги ҳаётимда содирбулган воқеалар ҳақида та-

рнинг бошқа китобларини топиб ўқий бошладим. Ҳаёлан китоб қахрамонлари билан бирга Оврупо, Осиё ва Америка буйлаб саёҳат қилар эдим. Бирида Австралия ва Океания билан танишар эдим. Асарларнинг яна бирида сув остида

мони яшайдиган уйга Анлиянинг турли чеккаларидан келишар экан. Аслида Шерлок Холмс Конан Дойл томонида туқилган адабий қахрамон. У ҳеч қачон бу кучада яшамаган ҳам, бу — уни асарларидаги манзилгоҳи эди, холос. Бир пайтлар шу

да тушган расмини ҳам курсатди. Расмда — шаҳзода Чарлз ва қул силтаб турган малика Диана, пастда эса қушлаб одамлар орасида дустим Санжар. Санжар Лондон ҳақида қушлаб қизиқ воқеалар гапириб берди. Масалан, бир куни кечки пайт бир-икки инглиз ҳамроҳлари билан бирга Темза буйидаги бир ресторанга борибди. Ресторанни номини куриб ҳайрон қолибди.

Номи «Умар Ҳайём» экан. — Мен бу рестораннын хужайини Шарқ адабиётини шеърини яхши биладиган, шунинг учун ресторан номини буюк шарқ шоири номи билан атаган деб уйлаган эдим, — деди Санжар. — Лекин афсус ресторан хужайини ҳам, бирон-бир ишчиси ҳам Умар Ҳайём кимлигини билмас экан. Бир пайтлар рестораннын олдинги хужайини шундай ном қуйган экан. Ресторанга улар билан утиришга бир бадавлат фирма директори ҳам келган экан. У жуда маданиятли, дунё курган одам экан. Америкаликларнинг шундай гапи бор. «Инглизлар жунглида бир узлари ҳайвонлар орасида яшаганда ҳам, фрак кийиб овқатланишди. Шу одам ҳақида ҳам шундай деса булади. У бизнинг тарихимиз, Бухоро ва Самарқанд шаҳарларига қизиқар экан. Кейин бизни турли урф-одатларимизни, утказиладиган туй-ҳашамларни эшитиб қолади. — Икки-уч юз кишига утказиладиган туй учун катта пул керак. Наҳотки, сизларда яшайдиган одамларни ҳаммаси шундай туйни утказа олса? — деб сурабди.

Юрган дарё

— Ҳа, йуқ. Улар бунга йиллар давомида тайёрланишди. Имконияти булмаса бисотини сотиб булса ҳам катта туй қилишди. Сизларда туй қандай утади? — деб сурабди Санжар.

— Оддий. Масалан, узим уйланганимда, турт киши эдик, Мен булажак хотиним, бир дустим ва хотинимнинг дугонаси. Ортиқча харажатнинг не кераги бор? Ҳисоб, китоб маҳали мен узим ва хотиним учун туладим. Қолганлар ҳар ким узи учун. Менимча, шундай булиши керак. Ҳар ким узи учун жавоб бериши керак. Ҳайвонларгина узи учун жавоб бера олмайдилар.

— Лекин дунёда қанчадан — қанча ногиронлар, етимлар узи учун пул ишлаб топа олмайдилар.

— Билмадим, мен бу ҳақида уйлаб курганим йуқ, — деб жавоб берибди у. Санжар билса, бу жанобнинг фарзанди йуқ экан. Узлари бола олиб боқишни истамас экан.

— Сизни ер мулкинги, банкда пулларингиз бор. Болаларингиз йуқ булса — кейинчалик улар кимга қолади? — деб сурабди.

— Ҳа, бир миллионга яқин пулим бор банкда, мен васиятнома ёзиб қуйганман. Бизда ит ва мушукларни муҳофаза қиладиган жамият бор. Шу жамиятга ҳамма пулимни, мол-мулкимни утказиб булганман. Улар ҳақида ҳам кимдир уйлаши керак-ку, — деб жавоб берибди жаноб.

Хуллас, Санжарнинг ишлари «беш» экан. Кейинги ойда Францияга бориши кутилмоқда экан. Мен унга сафардан қайтиши билан телефон қилишимни тайинлаб хайрлашдим.

Жаҳонгир Холмирзаев .

Миллионлар — ит ва мушукларга

пириб берган эдим. Шундан кейин сизлардан қушлаб хатлар олдим. Хатларингизда сиз асар қахрамонларининг кейинги ҳаёти билан қизиқиб, булар ҳақида гапириб беришимни сураган эдингиз. Эсингиздами, Санжар? Унинг отаси директор, узи эса халқ хужалик институтида ўқир эди. Ҳозир у институтни битириб, чет элларга сафарларга бораётган экан. Яқинда уни учратиб қолдим. У шу кунларда Лондондан қайтганини айтди. Унга бир оз ҳавасим ҳам келди, чунки болалигимдан дунё буйлаб саёҳат қилишни орзу қилардим. Ҳаётимда биринчи бўлиб ўқиган романим-Жюль Верннинг «Капитан Гранд фарзандлари» китоби эди. Уни ўқиётганда узимни китоб қахрамонлари билан бирга, бир мамлакатдан иккинчи мамлакатга дарёлар охиби Капитан Грандни излаб кетаётгандек сезардим. Ундан таъсирланиб, ҳаётда ҳам кемада дунё буйлаб саёҳат қилишни, узоқ мамлакатларга боришни, у ердаги одамлар билан танишишни орзу қилардим. Кейин Жюль Ве-

яшайдиган капитан Немо билан, кейингисиди эса замбаракнинг ўқи ичида ойга жунаётган одамни кузатар эдим. У пайтларда Англия деганда шер юрак қирол Ричард ёки камбағаллар қироли деб ном олган, бойларнинг мулкини тортиб олиб камбағалларга тарқатган Шервут оролида кезиб юрадиган довюрак Робин Гуд едимга тушар эди. Кейинроқ Конан Дойл ҳикояларининг асосий қахрамони, машҳур изқувар Шерлок Холмс ҳақида ёзилган асарлардаги Англия куз олдимга келар эди. Санжар Лондон ҳақида гапирар экан, биринчи бўлиб машҳур изқувар номини тилга олди. Лондонда Бейкер Стрит деган кучада «221 Б» рақамли уй бор экан. Аслида бу машҳур Шерлок Холмс яшайдиган жой эди. Санжар ҳозирги вақтда шу жойда Шерлок Холмс музейи жойлашганини билиб, у ерга борибди. Шерлок Холмс музейидан ташқари, бу кучада Шерлок Холмс ресторани ҳаттоки доктор Ватсон қаҳвахонаси ҳам бор экан. Шерлок Холмс музейига — сеvimли қахра-

уй ёнига машҳур изқуварни куриш мақсадида қушлаб ёш китобхонлар келишар экан. Улар Шерлок Холмс борлигига ва уни шу ерда яшашига ишонилар эди. Йиллар утиб шу жойда болалар учун Шерлок Холмс музейини ташкил қилишга қарор қилишган. Болалар Шерлок Холмс буюмларини, унинг чекадиган трубкасини олиб расмга тушишар экан. Санжар ҳам Шерлок Холмс кийган шляпани кийиб, қулига учеккан трубкасини олиб эсдалик учун расмга тушган экан. Англияда ҳалигача қиролича борлигини эшитгандирсиз. Санжар узи билмаган ҳолда қироличанин тугилган кунидан икки кун аввал Лондонга бориб қолган экан. Қироличани тугилган куниди эса машҳур Букенгеш саройи ёнига борибди. Бу саройнинг дарвозаси йилига фақат бир марта, шу куни оддий одамлар учун очик булар экан. Букенбем саройи ёнида минглаб одамлар йигилган, тепадаги минбарда эса қироличанин узи турар экан. Ёнида шаҳзода Чарлз ва малика Диана. У менга уша ер-

Гулруҳ — шоир Шавкат Раҳмоннинг кенжа қизи. У ҳозир учинчи «А» синфида ўқийди. Мактабининг аниқ манзили: Тошкент шаҳри, Усмон Носир номидаги 241-ўрта мактаб. Равшанки, суҳбаттимиз дастлаб унча қовушмади — Гулруҳ «Тонг юлдузи»га интервью беришдан

дим.

— Қанақа жавоб?! — Гулруҳ стлни айланиб ўтиб, ёзувга кўз югуртирди. ажи-бужи ёзувимга «тиши ўтмади», чоғи, бирдан қошларини чимирди. — Боринг-э, кучук тўғрисида сўраманг, дедимку! — у меҳмонхонадан чиқиб кетди. Ҳовуридан туш-

Танишув

— Дипломатияга ўқишга кираман, кейин ишлайман... Агар қўрқмас бўлиб кетсам, дўхтир бўламан.

— Майли, ҳозирча бу масала хийла мужмал экан. Энди бошқа савол бераман: айти-

китобни олиб, шеърни ичимда қайта мутолаа қилдим. Шавкат акам кўз олдимга келди, говушлари қулоқларим остида жаранглади. Гулдурок, қалдироқ говушда айнан бирдан жонланиб кетди: «шоҳалримга зумрад ғуралар» деганда, одатда, баҳор инъомлари кўз ўнгимда гавдаланарди. Энди бўлса, Гул-

шеър ўқиётган пайтда Гулруҳ дадасини ўйлаб, кўз олдида келтириб ўтиргандек тублди. Аслида ҳам шундай бўлгани аниқ.

— Ўқитувчингизнинг исми нима?

— Шоира Исмоилова.

— Яхшими? Уришмайди-ларми?

— Уришсаям яхши. Тарбиялайди.

— Синфингизда ўғил болалар яхши ўқишадими ёки қизлар?

— Қизлар яхши ўқишади. Ўғил болалар доим «йиқилиб» юригшади.

— Синфдоши ким?

— Нодира.

— Синфингиздаги энг яқин ўртоқларингиз кимлар?

— Наргиза (иккови ҳам), Дилёра, нодира...

— Қайси фаслни яхши кўрасиз?

— Баҳорни, лекин қиш ҳам яхши — яхмалак ўйнайман.

— Биласизми, сумалак қанақа бўлади?

— Жигарранг бўлади.

— Наврўзда ўшга борасизми?

— Ёзда бюораман. Сумалакни уйимизда пишираимиз.

— Газ-ўчоқда ҳам сумалак пишириб бўладими?

— Вой, нега бўлмас экан! Аям пиширади-ку!

— Гулруҳ, учинчи синфда ҳам «уч» баҳо олдингизми?

— Дафтаримда иккита «уч» бор.

— Бошқа баҳоларингиз фақат «беш»ми?

— Бир-иккита «тўрт» ҳам бор.

— Айтмоқчи, мен бугун янги паспорт олдим, — деб чўнтагидан яшил муқовали паспортимни чиқардим. — Энди Ўзбекистон фуқаросиман.

Гулруҳ паспортимнинг ёзувларини ўқиди.

— Мен ҳам катта бўлсам шунақа паспорт оламан, — деб фуқаролик паттамни қайтариб берди.

Рамазон кунлари эди. Ташқарида паға-паға қор ёғарди. Шоҳруҳ ўқишдан қайтди. У бу йил ижтимоий таъминот техникумини тамомлайди. Қишки синоалвр бошланибди — жисмоний тарбия борасида андак мушкулот пайдо бўлибди...

Гулруҳ дастурхонига ноз-неъматлар келтириб қўйди.

— Гапга берилиб, ҳамма нарса эсимдан чиқиб кетибди! — деди у хижолатомуз.

Дастурхон устида ҳам суҳбат давом этди, лекин уёғида Гулруҳ қатнашмади — у аясининг юмушларига ёрдам берарди.

Бола БАХШИ
суҳбатлашди.

ЭНТ

истиҳола қилди.

— Биринчи синфда ўқийдиган болалар интервью беришяпти... Сиз учинчи синфда ўқийсиз! Илтимос, саволларимизга жавоб қайтариб туринг, — деб астойдил гайрат қилдим.

— Газетада чиқсам, болалар кулишади, — деди Гулруҳ.

— Нега кулишади?

— Бизда «крутой» болалар кўп.

— Ўзингиз ҳам «крутой» эмасмисиз?

— Йўқ, КАмола опам «крутой».

— Камола юқори синфда ўқийди. У «Тонг юлдузи»га обуна бўлмаган.

— Кисокадан сотиб олсачи?

— Бу газета киоскада сотилмайди... Хўш, қалай?

Гулруҳ биров ўйланиб қолди. Диванда ўзини уйғуга солиб ётган тоғасига зимдан назар ташлади-да, олдинга энгашиб:

— Қанақа саволлар бера-сиз? — деб сўради пичирлаб.

— Масалан, Дўрмонда домдараксиз йўқолиб кетган кучугингизнинг оти нимаиди, деб сўрайман.

— Уф-ф, шу ерда ҳам кучукни аралаштирасизми?!

— Нима бўпти,? Ахир, кучук инсоннинг дўсти-ку!

— Э-э, шуни сўраманг!

— Бўпти, сўрамайман, фақат қанақа от қўйганингизни айтсангиз бўлди...

Гулруҳ шифтга қараб ўйлай бошлади. Мен фурсатдан фойдаланиб, ёндафтьаримга савол-жавобларни қоралаб олдим.

— Нималарни ёзаяпсиз?

— Жавобларингизни ёз-

гач, яна қайтиб кирди.

— Эсладингизми?

— Чаппи... Бўлдимми?!

— Адиланинг кучугининг оти-чи?

— Э-э!

— Хуршиндникичи?

Гулруҳ яна аразлаб қолди.

Гап шундаки, ёз фаслида Дўрмондаги Ёзувчилар боғида биттадан кучук боқишганди; кун ора кучукларни чўмилтиришар, юнглариини шампунь билан ювишар эди. Адила — ёзувчи Хайридин Султоннинг кенжа қизи, Хуршид — шоир Муҳаммадж Раҳмоннинг кенжа ўғли. Мавзуни жиддийлаштирдик.

— Гулруҳ, ёзда тикувчи бўлмоқчи эдингиз-а? Ҳозир ҳам ўша фикрингизда қаттиқ турибсизми? — деб сўрадим.

— Мн тикувчи бўламан десам, аям: «Жиннимисан, дўхтир бўласан!» деяпти. ўзим қўрқоқман-ку, қандай қилиб дўхтир бўламан?!

— Бўлмасам ким бўлмоқчисиз?

— ишламоқчиман.

— Ўқимасдан ишлайсизми?

Гулруҳ.
Суратни дадаси Шавкат Раҳмон 7 йил олдин олдирган.

нг-чи, усмон Носир ким бўлган?

— Шоир бўлган.

— Қанақа шоир?

— Билмайман. Биз ҳали унинг шеърларини ўқиганимиз йўқ.

— Дадангиз қанақа шоир?

— Зўр шоир!

— Қайси шеърни ёддан биласиз?

— Ёддан билмайман-у, кечагина битта шеърини ўқидим.

— Қайси шеърини?

— ҳозир, — деб Гулруҳ стол устида турган дадасининг янги «Сайланма»сини қўлга олиб варақлади. Сўнг, ўттиз олтинчи саҳифани очиб, «ВИДОЛАШУВ» шеърини ифодали ўқиб берди:

«Хайр, Баҳор! Алвидо Баҳор!

Раҳмат, оппоқ гулларинг учун,

Шоҳларимга зумрад ғуралар

қадаб қўйган қўлларинг учун.

Хайр, Баҳор! алвидо, Баҳор!

Ушалмасдан қолди армоним.

Бироқ кутгил, дедию Баҳор

лабларимга босди бармогин».

Мен Гулруҳнинг қўлидан

MENING BIRINCHI SH'ERIM

Mening go'zal o'lkamsan,
Chiroyli ham ulkamsan.
Samargand gadim
yurtim
buxo zamin korkim.

Namanganim gul shahrim,
Farg'onam, synga myhrim.
Andijonim-anda shonim
O'zbekistonim — fahrim!

Botibyak RAMAZONOV

Yunus Rajabiy nomli Toshkent pydagogika bilim yurtining 1- <Z>kurs talabasi.

АЛПОМИШ ЎТГАН ЙЎЛЛАРДА...

Мужда

ЖУДА... ЖУДА ТОЗА - ЁНИЛГИ

Яқинда ишга тушган Қоровулбозордаги Бухоро нефтни қайта ишлаш заводида олинган ёнилгига халқаро сертификат берилди.

Жаҳон мутахассислари томонидан юқори сифатли экани кафолатланган бу саноат маҳсулотига кўплаб хорижий мамлакатлардан буюртмалар келмоқда. Шунда ҳам биринчи харидор - чин харидор-да! Ана шу ақидага биноан дастлабки тонналар - тожикистонлик ва кирғизистонлик дўстларга!

БЎЛАЖАК РАССОМЛАРГА ҶАМХЎРЛИК

Инсон учун қорин тўқлиги, уст-бошининг бутунлиги зарур шартлар эканлигига шакшубҳа йўқ. Лекин табиат гултожи - инсоннинг маънавияти юксак бўлмоғи ҳар қандай шартлардан ҳам устунроқдир. Ана шундай катта ижтимоий эҳтиёжни эътиборга олиб академиямиз Тошкент шаҳридаги 21- ва 25- Мехрибонлик уйларини ўз оталиғига олди. Биз, энг аввало, бу даргоҳлардаги рассомликка қобилиятли болаларни танлаб оламиз. Улар учун махсус тасвирий санъат дарслари уюштирамиз, зарур ўқув воситалари билан таъминлаймиз. Келажакда улар учун академия тасарруфидаги республика Тасвирий санъат коллежи, Камолитдин Бехзод номидаги Рассомлик ва дизайн институтлари эшиги, албатта, очиқ бўлади.

Ҳа, истеъдод - халқ мулки. Уни асраб, парваришлар фахрли бурчимиздир.

О.ЭГАМОВ,
Ўзбекистон Бадий академиясининг Таълим, методика ва ўқув ишлари бошқармаси бошлиғи.

Мен “Алпомиш” достонининг тўрт хил нашрини ўқиганман. Уларнинг ҳар бирини мутолаа қилганда тамоман янги манзаралар, маънолар кашф қиламан. Ҳар гал юрагимда янги бир шавқ, журъат уйғонади. Кўкларга учгим, ҳайратомуз улкан қахрамонликлар қилгим келаверади.

Лекин... баъзида иккиланиб қоламан. Назаримда бундай катта жасоратларга кучим етмайдигандек туюлаверади. Катта ишларни бажариш учун катта юрак, катта эътиқоднинг ўзи етарли эмас, деган ўйга бораман. Бунинг учун одам жисмонан ҳам соғлом, бақувват, азамат бўлиши зарурга ўхшайди.

Бу борада республикамизда “Соғлом авлод учун” халқаро жамғарма изчил тадбирлар ўтказаетганини биламан. Лекин қарс икки кўлдан чиқади, деган гап бор. Биз - ёшлар ўзимизни мана шу томондан ҳам камол топтиришга эътибор беришимиз керак.

Бу вазифа олдимизда кўндаланг бўлиб турган шу кунларда республика Вазирлар Маҳкамаси 1999 йилда “Алпомиш” достонини яратилганлигининг 1000 йиллигини нишонлаш тўғрисида қарор қабул қилгани улғуш бўлди. Энди Алпомиш бойчиборини

гигинглатиб юртимизда икки йил муттасил кезиб юради. У ўтган йўлларда Алпомишга бўйлашай деб, нозик ўспиринлар алп йигитларга айланиши аниқ.

Мирсаид СУЛТОНОВ,
Тошкент шаҳридаги 283-мактабнинг 9-“А” синф ўқувчиси.

4-“А”да ўқийдиган Шерзод 4-“Б”да ўқийдиган Чаросга хат ёзибди. Уни эшитган болалар Чаросни устидан кулишди. Синфдошларнинг бу қилиғидан таъсирланган Чарос хафа бўлиб роса йиғлади. Шунда Чароснинг дугонаси Мадина шартта хатни олдида синфда ҳаммага эшиттириб ўқиб берди. Хатда шундай ёзилган эди. “Чарос мен сени яхши кўраман, сендек чиройли, оқила, одобли ва аълочи дўстим бўлишингни жуда истайман. Кел дўст бўлайлик, бирга дарс тайёрлайлик, ўқишга бирга бориб

бирга келайлик. Бугун эрталаб кўрдим. Сирпанчиқ йўлда йиқилиб тушдинг. Буни кўриб ачиғиб кетдим. Тургазиб кўяй, деса мени

уришиб бердинг. Ундай қилма, сени қийналишингни истамайман. Кел сен ҳам менга дўст бўлиб қол. Шерзод”. Синф жим бўлиб қолди. Йиғидан тўхтаган Чарос шартта ўрнидан турди-да, дугонаси Мадинадан хатни тортиб олди ва авайлаб чўнтагига солди.

Малика АЗИМОВА,
Тошкент шаҳридаги 111-мактабнинг 5-“Б” синф ўқувчиси.

6, 7-сонлар
1998 йил
27 январь

ЁШ ИҚТИСОДЧИ
YOSH IQTISODCHI

КАЛИТ

Тошкентдаги Биржа марказининг умумий кўриниши.

ЁШ БИЗНЕСЧИГА МАСЛАХАТЛАР

BOSS

❖ **Қадай иш билан шуғулланишингизни ўрганиб чиқинг.** Қиладиган ишингиз, мисол учун, эски автомобилни тузатишга ўхшаган, бизнес учун мўлжалланган, хоҳ ўзингиз ёқтирадиган машғулот бўлсин, хоҳ оддий назария бўлсин, ҳар қандай ҳолатда ҳам сиз уддабурон мутахассислардай иш тутишингиз керак.

❖ **Фаолиятингизнинг асосий мақсадини тушуниб ва аниқлаб олинг.** Маблағ ва вақтингизни сарфлашдан олдин қилаётган ишингиз мустақам асосга эга эканлигига ишонч ҳосил қилинг. Шу фаолиятнинг бозорини ўрганиб чиқинг. Сизга нима фойда келтира олишини ўйлаб кўринг.

❖ **Аввал ҳеч қачон қилмаган оғир ва шиддатли ишларга тайёр туринг.** Соғлигингизни сақланг - бу жудаям зарур. Бўш вақтларда жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишни тавсия қиламиз.

❖ **Мухим қарорлар қабул қилишга одатланинг.** Ишингизнинг тақдирини қандай бўлиши билан боғлиқ бўлган қарорлар чиқаришга тайёр туринг.

❖ **Ҳақиқий иш - режа тузишни билишингизни ниҳоятда зарур.** Агар буни уддалай олмасангиз, мутахассисларга мурожаат қилинг. Сизга турли маълумотномалар ҳам ёрдам бериши мумкин, лекин режада барча зарар ва фойдалар ҳисобга олиниши керак.

❖ **Ишга мутахассисларни таклиф қилинг.** Иш бошлашдан олдин тажрибали хуқуқшунос ва ҳисобчи эга бўлишингиз даркор. Иложи борича, ишчиларингиз оила аъзоларингиз ёки қариндош-уруғларингиз бўлмасин. Мабодо фаолиятингизни шахсий ҳаётингиз билан аралаштириб юборсангиз, у ҳолда бунинг оқибати яхшилик билан тугамайди.

❖ **Ишнинг кичигидан бошланг.** Эндигина биринчи қадамни қўйсангизда, ўзингизга жимжимадор визиткалар буюртма беришга шошилманг; иш битмаслигига кўзингиз етмагунча, ксерокс ва факсларни ҳам сотиб олманг. Ортиқча нарсалар учун маблағ сарфлашни ўрганманг.

Бу рақобатли бозордир. Унда сотувчилар ва харидорлардан ҳеч бири бозорда ҳукмрон мақога эга бўлмайди, аксинча улар доимо рақобатда бўлишади. Рақобат сотувчилар билан харидорлар ўртасида, шунингдек уларнинг ўзлари ичида ҳам бўлади. Бу ерда нархнавоми ҳеч ким назорат қилмайди, нарх бозорда эркин шаклланади.

Ривожланган давлатларда қишлоқ хўжалиги ва кичик бизнес корхоналари

ЭРКИН БОЗОР

маҳсулотларининг бозори эркин рақобатли бозорларга киради. Бундай шароитда ҳар бир шахс ёки компания ўз салоҳияти билан дон ёки гўшт ишлаб чиқариш тўғрисида қарор қабул қилиши мумкин. Шу ишлаб чиқаришдан зарар

кўрадимиз ёки фойда топадимиз бунинг учун фақат шу шахснинг ёки компаниянинг ўзи жавоб беради. Ишлаб чиқариш тўхтаб қолмаслигини ёки сифатсиз, кераксиз маҳсулот ишлаб чиқаришнинг олдини олиш шахслар ва

компаниялар ўртасидаги рақобат белгилади.

Рақобат кўзга кўринмас ҳам бозор иқтисодиётини ҳаракатга келтирувчи асосий кучдир. Рақобат қариндош-уруғчиликни, ошна-оғайнигарчиликни, маъмурий-буйруқ-бозликни, умуман одамлар орасида ҳар хил андиша-мулоҳазани тан олмайдиган бир омилки, у охир-оқибатда турмуш фаровонлигини таъминлайдиган бир куролдир.

ТАДБИРКОРЛИКНИНГ ҚАЙСИ ТУРИ БИЛАН ШУҒУЛЛАНИШ МУМКИН?

Бизнес-ғоянинг бу жараёндаги аҳамияти ҳақида

Тадбиркорликни бошлаш учун машҳур ишбилармон бўлиш шарт эмас. Албатта, бозор иқтисодиёти ривожланган мамлакатларда ахвол бошқачароқ. Чунки, у ерда раҳмсиз рақобат мавжуд. Агарда тадбиркор муваффақиятга эришмоқчи бўлса, унда аниқ бизнес-ғояга эга бўлиши ёки ўзи омилкор бўлиши лозим. Ҳозир Ўзбекистон бозор иқтисодиётининг дастлабки босқичларини босиб ўтляпти. Шунинг учун бизнес-ғоянинг фаройиб бўлмаси ҳам, аммо етарли даражада амалга оширадиган бўлиши керак. Ишни албатта, ўзингиз шуғулланиб келаётган касбдан бошласангиз, мақсадга тезроқ эришасиз. Қизиққан ишингиз тадбиркорликни бошлашга асос бўла олади.

Атрофингизга бир назар ташланг. Сиз хоҳлаган маҳсулотлар ёки хизмат кўрсатиш муассасалари борми? Эҳтимол шу маҳсулотларни ишлаб чиқарарсиз ёки сервисни таклиф қиларсиз. Сиз учун тадбиркорликда ютуққа эришишнинг омилкор йўли шудир балки. Амалда муаммоларни ечиш бизнес-ғояга фаройиб манба бўла олади.

Албатта, бизнес-ғоянинг туғилиши бирор

қонун асосида пайдо бўлмайди. Аслида ҳамма ғоялар ҳам бизнесга тўғри келавермайди. Авваламбор, Сиз унинг амалий аҳамияти борлигига ишонч ҳосил қилишингиз шарт ҳамда ишлаб чиқаришда катта харажатларни талаб қилмаслиги керак.

Ўзингизга монанд тадбиркорлик билан шуғулланиш тўғрисида атрофлича ўйлашингиз лозим. Томат шарбатини ишлаб чиқариш ғояси ажойиб фикр, агар Сиз томат ҳидини ёқтирмасангиз, унда нима? Шунинг учун ўзингизни ўзингиз алдаманг. Сизга тўғри келмайдиган иш билан шуғулланишга ҳеч ким мажбур қилмайди. Кўнгилга ёққан машғулотни топишгина эмас, балки шуғулланаётган ишингиздан амалий фойда, наф тегиши катта аҳамиятга эгадир.

Ўзингизни қизиқтирган фаолият билан машғул бўлиш хусусий бизнесга хос хусусиятдир. Лекин жуда яхши ғоялар ҳам Сизга ҳеч қачон кафолат ва яхши натижаларни беравермайди. Амин бўлингки, қилаётган ишингиз Сизни руҳлантириши керак.

Бизнес тўғрисида: "Банк - очик ҳавода соябонини бериб, ёмғир ёғатганида қайтариб оладиган жой".

Роберт ФРОСТ,
америкалик шоир.

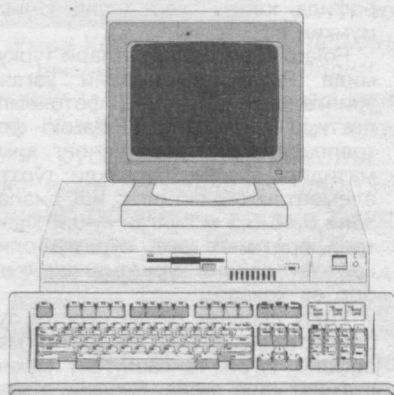
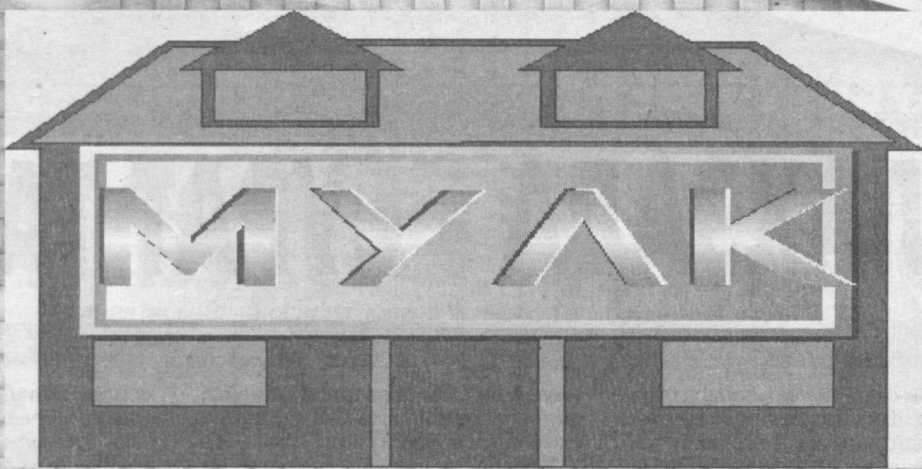
Сифат тўғрисида: "Нега сифатсиз тайёрланганини изоҳлагандан кўра, уни бошидан сифатли тайёрлаш осонроқ".

Генри ЛОНГФЕЛЛО,
америкалик ёзувчи.

Ҳақиқат тўғрисида: "Одамларга ҳақиқатни айтиш, мамлакат хавфсиз бўлади".

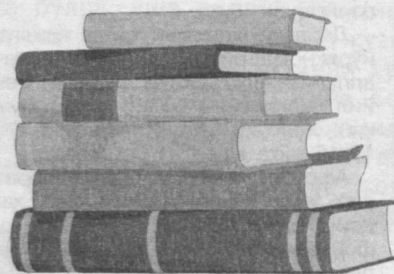
Абраам ЛИНКОЛЬН,
Американинг 16-президенти.

Болалар, биласизки, бу дунёда борки ҳамма нарсаларнинг ўз эгалари бор. Эгнингиздаги кийимлар, китоб-дафтарлар, ҳатто кичкинагина электрон ҳисоблаш машина - сизники, велосипед - акангизники, сизлар яшаётган уй - ота-онангизга қарашли, ўқиётган мактаб-ингиз - давлатники, қишлоғингиздаги қассобхонанинг эгаси - қассоб амаки, нонвойхона хўжайини - ўша бинони қуриб, ундан фойдаланаётган нонвойлар мулки. Даладаги пахталар кўпчиликнинг меҳнати билан етиштирилади, кузда пахтадан келадиган даромадни ҳам кўпчилик бўлишиб олишади. Саройдаги машина-тракторлар ҳам жамоа хўжалиги ихтиёрида.

Ҳа-да! Эгасиз нарсанинг ўзи

йўқ. Тагин, бирор нарсаси йўқ одамнинг ўзи йўқ. Ҳатто дунёдаги энг камбағал одамнинг ҳам кулбаси, кийим-кечаги, шахсий уй анжомлари бор. Унинг, ҳеч бўлмаганда, ақли, кучи бўлади. Жаҳонда шунақа

бой кишилар ҳам борки, уларнинг ўнлаб катта-катта заводлари, минг гектарлаб ери, банкларда минг-миллиард доллар пуллари бор!

Ана шундай нарсалар - мол-мулк саналади. Шу мулк эгалари хоҳласа улардан фойдаланадилар, истаса сотади, маъқул кўрса бировга ишлатиб туриш учун вақтинча ижарага бериб туради, хоҳласа кимгадир (фарзандларига ё қариндошларига ёки яқин кишига текин бериб) совға қилади.

Булар мулк деб юритилади. Мулкларга даҳлдор ҳар қандай муносабатлар эса мулкчилик

дейлади. Илмий таърифласак, мулкчилик - якка шахслар ёки одамлар гуруҳлари ўртасида буюм ва нарсаларга эгалик қилиш ҳамда улардан фойдаланиш, уларни ўзлаштириш борасидаги муносабатлардир.

Бирор нарсага эга бўлишга интилишга одамнинг ўша нарсага эҳтиёжи борлиги сабаб бўлади. Масалан, мактабга борадиган йўл узок бўлса ёки қишлоғингиздаги бозорчага боришга қийналсангиз, велосипедли бўлишни орзу қиласиз. Тўғри, велосипед акангизда бор, сўрасангиз у бериб туради ҳам! Аммо у буюмини бераётиб Сизга турли шартлар қўяди: қачонгача, бузма, чанглойга ботирма, бирор ерига шикаст етказма ва ҳоказо. Акангизнинг бундай талаб-назоратлари жонингизга ё гурурингизга тегиб кетгач, дадангиздан ўзингизга ҳам велосипед олиб беришини сўрайсиз.

Дадангиз олиб берса, бошингиз осмонда, "ўз гилдиракли тойчоғингизни" ғувиллатиб учиб юрасиз. Агар...агар ния-

тингиз амалга ошмаса, ўзингиз ишлаб пул топиб унга етишишга ҳаракат қиласиз.

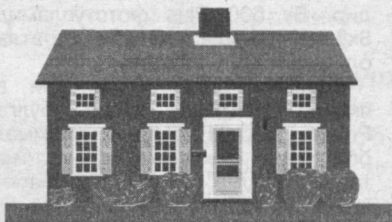
Бироқ ҳаётда велосипедсиз яшаш ҳам мумкин, аммо одам битта ҳам нарсаси йўқ ҳолда ҳаёт кечира олмайди.

Якка шахсга ё одамлар гуруҳига ё давлатга бутунлай ёки қисман тегишли бўлган (ихтиёрдаги) нарса, буюм, мол-мулк ҳамда кўринмас бойликлар (ақл, куч, ер ости бойликлари) - мулк объектлари дейилади.

Мулк объектларига эга бўлган, улардан фойдаланувчи ёки мулкларини тақсимлаш ҳуқуқига эга шахслар (ёки кишилар гуруҳлари) мулк субъектларидир.

Эгаси кимлар эканлигига кўра мулкнинг турли шакллари мавжуд.

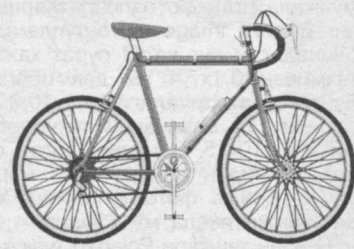
Дейлик, сотиб олган олмамизни нима қилиш - ўзимизнинг ишимиз. Хоҳласак уни еймиз, хоҳласак эртагаликка асраб қўямиз, истасак ўртоғи-

мизга ҳадя этамиз. Лекин шаҳардаги автобусги чиқиб ундан фақат ўзимиз фойдаланишга, йўналишни ўзгартириб, биз айтган тарафга боришга мажбур қилолмаймиз. Ёки космосга ракета учуриш бизнинг ихтиёримизда эмас! Келтирилган мисолларда буюм ва нарсалардан қандай фойдаланишда бизнинг хоҳишимиз чекланган, яъни ҳаммасида ҳар хил. Бу - мулк объектлари (ўша нарсалар)нинг шакли турлича эканига боғлиқ: олма уни сотиб олганимдан сўнг меники бўлди, автобус - шаҳарники,

ракета эса давлатникидир. Ҳа, мулк объектларининг 3 хили бўлади: шахсий мулк, хусусий мулк ва давлат мулки.

Шахсий мулкка аниқ бир шахсга тегишли нарса ва буюм ёки мол-мулк қиради: кийим-кечак, турли анжомлар, уй-

жой, машина, шахс ўз хом аш-ёсидан тайёрлаган маҳсулотлар, уларни сотиш орқали жамғарган пули, тақинчоқлари ва б.

Хусусий мулк - аниқ шахслар гуруҳига тегишли мулк объектлари: сартарошхона, хаммом, цех, завод ёки бир гуруҳ кишилар ўз улушини қўшиб сотиб олган (ёки ташкил қилган) муассаса, корхона ва б.

Яқин вақтларгача юртимиздаги бойликларнинг асосий қисми давлат мулки саналарди, ҳатто бир киши ишлаб пул топадиган суратхоналар ҳам. Мустақиллик даврида кўплаб давлат мулкларини одамларга сотилди ёки текиндан шахсий мулк қилиб бўлиб берилди. Масалан, шахсий хизмат соҳаси объектлари, корхоналар сотилган бўлса, ўқитувчи ва шифокорлар истиқомат қилаётган кўп қаватли уйлардаги квартиралар давлат томонидан уй соҳибларига шахсий мулк қилиб ҳадя этилди.

Кейинги 3-4 йил ичида эса давлат ихтиёридаги фабрика ва заводларни ҳам ўша ерда ишлаётган кишилар жамоаси сотиб олиб умумий-хусусий мулкка айлантирилмоқда.

Бизнесда муваффақиятга эришиш омили

■ Сен сота олишинг мумкин бўлган маҳсулотнигина ишлаб чиқар. Одамлар эҳтиёжини бозорни ўрганиб билиш мумкин. Бунинг учун пул ва вақт керак.

■ Тайёргарликсиз ишга киришма. Аниқ фикрла - нима маълум ва нимани ўрганмоқчисан.

■ Алоқа - муомала учун зарур йўл. Ишбилармонлар билан контрактлар тузишдан аввал ўйлаб кўр: улар сен билан

боғлана олишурми?

■ Тугал қарорга келмасанг ҳам сен билан қизиқаётганларга дарҳол жавоб қил.

■ Ўзлингиз бўлсин. Ўйлаб кўр: ўзингни ва фирмангни қандай кўришни хоҳлайсан.

■ Контрагентларни танлай бил. Биргина суҳбатдан маъқул ёки номаъқулларни ажрата ол.

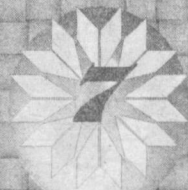
■ Таклифинг бўлса - музокаралар олиб

бор. Ишбилармонлар музокаралар вақтида қатъий қарор ва жавоб талаб қиладилар.

■ Совғалар бериб тур. Кичик ҳадяларни мамнунлик билан қабул қиладилар, айниқса инсонни яхши билсанг.

■ Таклиф беришдан аввал ҳисоб-китоб қил. Айёрлик билан бизнесменни лол қолдириб бўлмайди, унги кириш (фойда) керак.

■ Қайси тилни биласан? Чет эллик ҳамкор билан тилини билмай туриб, музокара қилиб бўлмайди, таржимон орқали музокара маъқул вариант эмас.

6, 7-сонлар
1998 йил
27 январь

ЁШ ИҚТИСОДИ
YOSH IQTISODCHI

ХАМРОХ

ЛАҲЗАДА - СУРАТ ТАЙЁР

Polaroid фотоаппаратлари аънавий технологиялар асосида яратилган мўъжаз фотоаппаратларга нисбатан анча катта ва бесўнақайроқ. Амалда бу нуқсонни йўқотиб бўлмайди. Чунки у аппарат ичига тайёр сурат ҳажмига мувофиқ қурилмани жойлаштириш билан белгиланади. Бундан ташқари, битта фото тўплами бор-йўғи унта сурат олишга имкон беради. Истаганча суратга тушириш учун эса фотокассеталар турадиган қўшимча "идиш" зарур.

Бир пасда сурат тайёр қиладиган аппаратларда суратлар ҳажми катта эмас, ҳаваскорлар учун мўлжалланган фотоаппаратларнинг энг йириги Image фото тўпламида олинадиган энг катта сурат ҳажми тахминан 9,1x7,4 см дан иборат. Бунда сурат катталиги 10,1x10,3 см га тенг. Бу аънавий технология бўйича (10x15 см) олинадиган сурат ҳажмидан деярли икки марта кичик. Бошқа фото тўпламида сурат ҳажми янада мўъжаздир.

Бундан ташқари Polaroid туркумидаги кўплаб фотокамераларда фойдаланиладиган 600 Plus фототўплами квадрат формати одатдаги тўрт бурчакли форматга нисбатан суратнинг манзара жойлашиши ноқулай. (Уни суратга олинаётган асосий нарса билан тўлғазиш қийин, кадрга иккинчи даражали, чалғитувчи кўринишлар тушиб қолади).

Kodak Photo Polaroid фотоаппаратларда олинадиган суратларни катталаштириш ва нухасини кўпайтириш мураккаб.

Magis аппаратидан фойдаланиб, суратни катталаштириш мумкин. Лекин кўплаб йирик фотомарказлар ҳам бундай аппаратларга эга эмас. Бундан ташқари, нухса кўпайтирганда бир пасда суратни тайёр қиладиган технологиянинг сир сақлаш фазилати бой берилди. Суратларни катталаштириш эса қимматга тушади.

Суратни бир пасда тайёр қиладиган технологиялар бўйича ишланган суратлар қиммат туради. Ҳолбуки, Polaroid фотоаппаратларнинг нархи шу тоифадаги аънавий мўъжаз фотоаппаратларнинг нархига тенг бўлгани ҳолда Polaroid фототўпламлари баҳоси шундайки, пировард натижада формати кичик бўлишига қарамай, Polaroidнинг битта сурати икки ҳисса қимматга тушади.

Айтилганларга Polaroid суратларнинг сифати одатий суратлар сифатидан пастроқ эканлигини қўшимча қилсак, шундай хулоса

яшаш мумкин: Polaroid аппаратлари уларнинг фазилатлари ҳал қилувчи бўлган пайтлари ва аънавий технологиялардан фойдаланиб бўлмаганда ёки аънавий технологияда ишлайдиган фотоаппаратни тўлдирадиган иккинчи фотокамера сифатида қўлланилиши мумкин.

Энди суратни бир пасда тайёр қиладиган фотоаппаратларни турли моделлари тўғрисида сўз юритамиз.

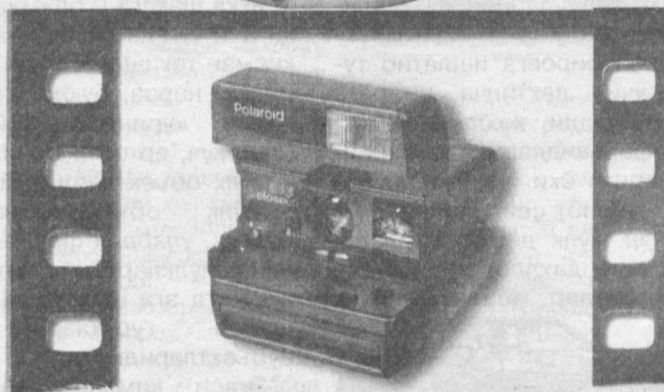
Савдода улар оз

имконини ҳам беради (табиийки, фотоаппаратни штативга ўрнатиш имконияти кўзда тутилган).

Камера визуал ва товушли индиксацияга эга. Асосий маълумот кидирув тирқишида кўрсатилади. Жумладан, суратга олинаётган объектгача бўлган масофа қайд этилиб, суратнинг сифатли чиқиш имкониятидан далолат берувчи белги намоён бўлади.

Агар сифатли тарз-

Polaroid

Бундай фотоаппаратларнинг афзалликлари тўғрисида жуда ошириб реклама қилишади. Уларнинг нуқсонлари ҳақида эса бизнинг "Ҳамрох" саҳифамиз огоҳлантиради.

эмас. Энг оддий ва арзонларидан бири Polaroid 636 Close Up моделидир. Бу 600 Plus фототўпламида 8x8 см ҳажмидаги квадрат суратлар олишга имкон беради.

Impulse Portait AF модели ва яқинда савдода пайдо бўлган Polaroid 636 AF модели мукамалроқ бўлиб, фокусировкаси автомат тарзда амалга оширилади. Image - Image 2, Image System, Image Pro туркумидаги фотоаппаратлар катта форматли (тасвир ҳажми 9,1 x 7,4 см бўлганда 10,1 x 10,3 см) Image фототўпламига мўлжалланган.

Image туркумида Image Pro аппарати энг мукамал моделдир. У суратга олинаётган объектгача бўлган масофани автомат тарзда аниқлайдиган ультра товушли қурилма, кўп қатламли ёруғлантирадиган уч линзали қоплама объект билан жиҳозланган, экспозиция ўлчамларини автомат тарзда тартибга солиди, иш диапазони 0,6-4,6 м бўлган электрон ёритгичга, автомат тарзда суратга олиш тизимига эга бўлиб, бу ўзингизни ўзингиз суратга олиш

да сурат олишни таъминлаш имкони бўлмаса, тегишли белги товуш орқали эшиттирилади. Автоспуск ишга солинганида ҳам шундай огоҳлантириш эшиттирилади. Шунингдек, суратга олиш учун зарур бўлган маълумотларнинг барчасини суюқ кристалл дисплейда кўрсатиш ҳам кўзда тутилган.

Автомат тарзда суратга олишдан ташқари, камерани қўлда созлаш ҳам мумкин. Чунончи, ёритгични узиб қўйиш, қўлда фокусировка қилиш, экспозицияни қўлда ўрнатиш имконияти бор. Бу камера билан фавқуллода ҳолатларда ҳам (масалан, орқа ёритгич ёрдамида) ва махсус ҳолатларда (айтайлик, муайян вақт суратга олиш ёки бир неча экспозицияни бир суратга тушириш) мумкин.

Қўшимча жиҳозлар, жумладан йирик қилиб суратга олиш қурилмаси ва махсус эффект берадиган линзалардан фойдаланиб, камеранинг имкониятларини янада кенгайтириш мумкин. Улар ёрдамида объектни қизил фондаги ҳалқага

жойлаштириш, бир суратнинг ўзида объектни уч ва беш марта такрорлаш, объектнинг ҳаракатланаётгандек кўринишига эришиш, кадрда жойлашган ёруғлик манбалари атрофида юлдузчалар ҳосил қилиш мумкин ва ҳоказо.

Polaroid фотоаппаратлари туркумида Pro Cam модели ўзгача ўринга эга. Бу Image фотокомплектда ишлайдиган Polaroid фотоаппаратлари гуруҳида энг қимматидир. У кенг бурчакли тўртта элементли объективга, иш диапазони 0,46-5,5 м бўлган кучли электрон ёритгичга эга, суратга олинаётган санани ўрнатиш имкони бор ва ҳоказо.

Ушбу аппарат билан суратга тушираётганда объектгача бўлган масофани тўғри танлаш гоёат муҳим аҳамият касб этади. Суратни тўлғазиш учун объектга жуда яқин келинса, бу сезиларли геометрик бузилишлар уйғотиши мумкин. Яна шунинг учун ҳам масофани тўғри танлашга эътибор бериш жоизки, Image туркумидан фарқли равишда бу модел суратнинг сифатини ва масофани кўрсатувчи индикаторга эга эмас.

Polaroid гуруҳидан яна бир ўзига хос камера Polaroid Vision ёки унинг бошқача кўриниши Polaroid Vision Date+ бўлиб, у сурат олинаётган сана, ҳаттоки вақтни ҳам қайд этиш қурилмасига эга. Бу Polaroid фотоаппаратлари ўртасидаги ягона кўзгули камера бўлиб, унинг устунлиги суратни аниқ кадрга тушириш имкониятидир.

Фотоаппарат мўъжазгина, олиб юришга қулай. У Polaroid Vision 95 махсус комплектида тўртбурчак форматли (тасвир ҳажми - 7,3x5,4) суратга олиш мўлжалланган. Ушбу камера тайёр суратларни сақлаш учун махсус жомадонга эга.

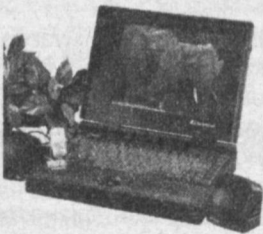
Асосий камчиликларидан бири фотоаппаратлардан фойдаланиш йўриқномасининг нотаниш тилда ёзилганлигидир.

Дарвоқе, хорижий тилда ёзилган йўриқнома билан танишиб чиққач, аппаратнинг кафолат муддати беш йил эканлигини билиб олиш мумкин. Ҳолбуки, сотувчилар бор-йўғи 12-15 ойга кафолат беришади.

Афсуски, сотувда фотоаппаратлар учун қўшимча жиҳозлар ҳам доим топилавермайди. Тўғри, улар фойдаланиш йўриқномалари ва реклама материалларида доимо тилга олинади. Лекин Impulse аппаратлари учун махсус эффект яратадиган филтрлар амалда пештахталарда кўринмайди.

Notbook компьютери, ихчамлигига қарамай, ниҳоятда сермахсул. У шовқинсиз, энергия қуввати борасида мустақил (аккумулятор тугагунича), енгил.

Уни доимо кўтариб юра оласиз. Шунинг учун ҳам у худди ўзидек, аммо стол устида турадиган шу тоифадаги компьютерлардан бир ярим баробар қиммат туради. Агар факс-модем туридаги ҳар хил қўшимчалар, кенгайтирилган клавиатура, дисковод ва мониторларни ҳам қўшиб олсак, икки, борингки, уч марта қимматдир. Аммо сиз истаган жойда, истаган шароитда компьютерда ишлаш имкониятига эга бўласиз. Ҳозирги пайтда ҳатоки ҳарбий ҳаракат-

КўТАРИБ ЮРАДИГАН КОМПЬЮТЕРЛАР

Юқорида санаб ўтилган фирмаларнинг ҳар бири кўтариб юриладиган компьютерларнинг бир неча турини таклиф этадики, уларда матн ёзишдан тортиб таҳрир қилиш ҳамда фирма миқёсидаги кичик серверлик вазифасини ҳам ўтайди. Шундай қилиб IBM Think Pad 755 CVнинг энг муҳим бир хусусияти борки - компьютернинг экрани олиб, овозли ва мусиқали тақдирот роликларини кўрсатишда проекцион суюқ кристал-

лар пайтида ҳам фойдаланиладиган ихчам компьютерлар мавжуд. Кундалик иш учун IBM, Toshiba ёки Compaq каби фирмаларда ишла чиқарилган notebookни сотиб олишингиз мумкин.

ли панель сифатида ҳам фойдаланса бўлади. Think Pad 755 CV модели эса компакт дискка ёзилган аудио ва видео ахборот, клипларни кўрсатишга имкон беради. Юқорида номи зикр этилган ҳар иккала модель ҳам махсус инфрақизил портга эга бўлиб, жажжи бошқариш пулти воситасида масофадан туриб видеоматериал кўрсатишни бошқариш мумкин, бунда ҳаттоки тақдимотни тўхтатишнинг ҳам ҳожати бўлмайди. Агар сизга поездда кўп ишлашга тўғри келса, унда "notebook"да ишлашдан қулайи йўқ. Ҳозирги компьютерлар батареялар воситасида 3-3,5 соатдан кўпроқ ишлай олади.

Баъзи маълум моделларга иккита аккумулятор ўрнатиладики, бу компьютерларнинг ишлаш вақтини яна 3 соатга узайтиради.

Биринчи компьютерлар батареялар воситасида 3-3,5 соатдан кўпроқ ишлай олади.

Умар ХАЙЁМ
(1048-1132)

Шарқнинг буюк мутафаккири Умар Хайёмнинг куйидаги рубойини дунё ахлининг ярми ёд билади:

**Дунёнинг тилаги,
самари ҳам биз
Ақл кўзин қораси -
жавҳари ҳам биз.
Тўгарак жаҳонни узук
деб билсак,
Шаксиз, унинг кўзи -
гавҳари ҳам биз.**

Хусусан Сиз ҳам, Сизнинг ота-оналарингиз ҳам рубойи санъатининг султони деб билган шоир Умар Хайёмнинг зукко риёзатчи олим, синчков маъданшунос эканидан хабарингиз борми? Бугун Сизга ана шу донишманд бобомиз мисо-

ОЛИЙ ҲАЗРАТНИНГ СОҲАЛАРИДА

лида комил инсонлик қирраларидан бири - атрофдаги улкан мавжудотлардан тортиб энг майда заррачаларгача теран нигоҳ билан қараш фазилатини "юқтирмакчи"миз.

Ул зотнинг теран нигоҳи шарҳини ҳавола қилишдан олдин қомусий билимдон ҳазратнинг ҳаёти, ва ижоди ҳақида қисқача маълумотни эслатишни зарур деб билдик.

Умар ХАЙЁМ - ул зоти муборакнинг илмий тахаллуси. Асл исм-шарифлари Абдулфатҳ Умар бўлиб, отасининг исми Иброҳимдир. Абдулфатҳ Умар ибн Иброҳим 1048 йили Нишопурда, чодир тикувчилар хонадонидида таваллуд топган. (Хайём - арабча сўз бўлиб, чодир тикувчи деган маънони англатади).

Тарихий манбаларда ёзилишича, Умар Хайём ўсмирлик чоғларида Балхда яшаган, ва 17 ёшида фалсафанинг барча соҳаларида

камолотга эришган. Ақли ўткир, ҳофизаси кучли, тили бир оз чучук бўлган. Ёзишларида, у Исфохонда бир китобни етти марта ўқишда ёд олган ва Нишопурга келиб ўша китобни айтиб туриб ёздирганда китоб асл нусхасидан жуда кам фарқ қилган экан...

Рубой ёзиш - Умар Хайёмнинг кўнгил ёзиш машғулоти бўлган. У мураккаб илмий асарлар яратаётган чоғларининг бир нафаслик дам олиш онларида ёзаётган қоғозининг ҳошияларига рубойлар битар экан. Математика фанидаги сонлардан бутун мусбат илдиз топиш қондиаси ҳам, иррационал сонлар назарияси ҳам Умар Хайём шууридан яралган дурлардир.

Бугун эътиборингизга ҳавола этилаётган "Наврўзнома" рисоласидан бир парча ҳам фозил инсон бўлиб етишувингизда Сизга ибрат бўлиши шубҳасиз!

1-ХИКОЯТ.

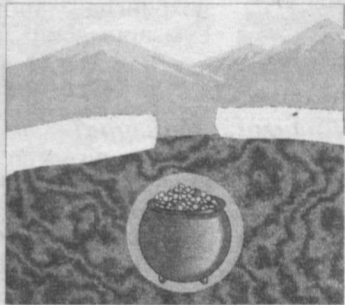
Кунлардан бир кун Нўшинравон соч-соқолини олдириш учун саройидаги боққа сартарошни чақиртиради. Сартарош кўлини унинг бошига кўйгач, бундай деди: "Агар сиз, олийҳазратим, хушрўй қизингизни менга хотинликка берсангиз, мен сизни Қайсар¹ меҳнатидан фориғ этаман". Нўшинравон ўзича: "Бу одам ўзи нима деяпти?"-деб ўйлаб унинг сўзларига ҳайрон бўлди. Аммо, сартарошнинг кўлидаги устасидан кўрқиб бирор қарши сўз айтишга юраги дов бермай: "Жоним билан, фақат сочимни олиб кўйганингдан кейин", деди. Сартарош сочини олиб бўлиб кетгандан сўнг Бузуржмеҳр² чақириб унга бўлган воқеани айтиб берди. Бузуржмеҳр сартарошни олиб келишларини буюрди ва ундан сўради: "Сен олий ҳазратнинг сочини олаётганда нима дединг?" У жавоб берди: "Ҳеч нима". Шунда Бузуржмеҳр сартарош турган ерни кавлаб кўришни буюрди. У ердан беҳисоб бойлик топишди. Бузуржмеҳр деди: "Олий ҳазратим! Сартарош айтган сўзларни сартарошнинг ўзи айтмаган. У гапни ушбу хазина айтган, чунки унинг кўли сизнинг бошингиз тепасида, оёғи ганжина устида бўлган, араблар айтмоқчи: "Қимки ўз оёғи остиди хазина кўрса, у ўз ҳаддидан ортиқ нарсани сўрайди"³.

Умар ХАЙЁМ:

#ДАРИНАЛАРНИНГ АЛОМАТЛАРИ ҲАҚИДА

Агар ерда хазина ёки дафина бўлса, ўша ерда қор турмай эриб кетади.

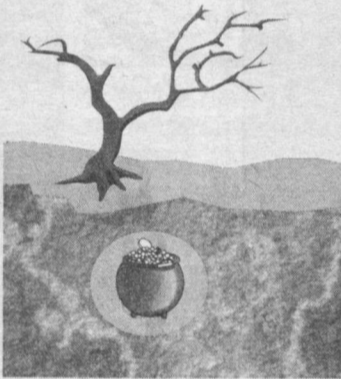

Дафинанинг аломатларидан бири шуки, уруғ сепилмаган ерда райҳон ўсиб чиқади, бу ўша ерда дафина борлигидан дарак беради. Агар тоғ ёнбағрида, аҳоли турадиган ердан узокда кунжут ёки бақлажон ўсганини кўрсалар, ўша ерда дафина борлигини аниқлайдилар. Агар шўрхок жойнинг ўртасида буқа терисидай келадиган бир парча яхши ер ёки муҳра² ясашга ярайдиган тупроқ бўлса ўша ерда хазина

бор дейишади. Агар ўлимтик нарса йўқ жойда кўп кузғунлар учиб юрганини кўришса у ерда хазина борлигини башорат қиладилар. Агар ёмғир ёғаётган бўлсаю, чуқурча йўқ жойда сув тўпланиб

қолган бўлса, у ерда хазина бор эмиш. Агар тоғдан бирга ўйнаб, чуғурлашиб эниб келаётган қирғовул ва какликни кўришса, ёки кутилмаган пайтда асал арилар бир жойга тўпланишса, ёки бирор дарахтнинг айри шохи бошқаларига нисбатан бақувват ўсса, бу ерда хазина бор дейишади. Синчков одамлар бу-

ларнинг ҳаммасини хазиналарни топиш учун баъзи белгиларга қараб аниқлаганлар. Агар олтин беркитмоқчи бўлган одам олтинни мис ёки шиша идишга солиб кўмиб кўйса ва агар шу олтинни истаб топмоқчи бўлса, уни топа олмайди; у кимдир олиб кетган деб ўйлайди, аммо аслида уни ҳеч ким ўғирламаган, у пастроқ тушиб кетган бўлади, чунки олтин жуда оғир ва то сувга етмагунча ер тагига чуқур тушиб кетаверади. Бугунги саҳифамизда олтиннинг кучи ҳақида ҳикоятлар келтирамиз.

1. Дафина - арабча сўз бўлиб, ерга кўмилган бойлик, хазина дегани.

2. Муҳра - лойдан ясалган лаппак, (ликопчадек ер).

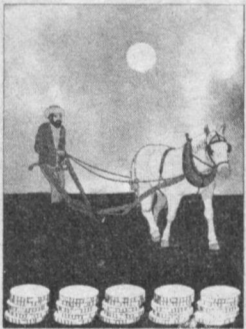
2-ХИКОЯТ.

Банно Хусравга хабар бердиларки, бир одам Омудда тақир ер сотиб олиб шоли эккан эмиш. Ҳозир бу ерда шундай гурунч етиштириладики, бошқа ҳеч ерда бундай гурунч йўқ ва ҳар йили минг динор даромад қилади. Банно Хусрав бу ерни баҳосига сотиб олди ва ўша ерни бошдан-оёқ кавлаб чиқишга буюрди. Бу ердан у қирқ ботмон динор топиб олди. Хусрав шоли экилган ерни бунчалик ҳосилдорлигига сабаб у ерда хазина борлигидандир, деди.

1. Қайсар - Византия императорининг арабча номи.

2. Бузуржмеҳр - Нўшинравоннинг вазири, подшоҳнинг доно маслаҳатгўйи.

3. Араб мақоли.

6, 7-сонлар
1998 йил
27 январь

ЁШ ИҚТИСОДЧИ
YOSH IQTISODCHI

МЕЗОН

ШОКОЛАДНИ

КИМ СЕВМАЙДИ?

Бироқ уни танлаш
нозик иш

Испания сарбозлари Мексика пойтахтини 1519 йилда забт этишди. Ушанда улар биринчи марта "чаколатль"ни (таржиманда тахир сув) татиб кўришган эди. Бу ичимлик уларга унчалик ёқмади. Бироқ бошқаси, махсус кўрсатмалар билан подшоҳ Монтесума учун тайёрлангани ҳақиқатда ёқиб тушди. У қуйидагича тайёрланган эди: какаонинг қовурилган бўлаклари жўхори доналари билан сут ҳолатига келгунча яхшилаб ишқаланади ва асал, агава суви қўшилиб ванил билан аралаштирилади.

Ҳозирги тайёрланадиган плиткали шоколадларга иссиқроқ жойда эриб кетмаслиги учун бошқа ўсимликлар аралашмаси ишлатилади. Кунга-

боқар уругидан олинган лецитин қўлланилганининг мазаси у қадар ёқимли эмас. Соядан тайёрлангани яхши. Европада ҳозир ишлаб чиқаришда какао ёғи ва ўсимлик ёғларидан ташқари бошқа 5 фоизли кўшимчаларни ишлаб чиқаришга тадбиқ этиш ҳақида қизгин баҳслар кетмоқда. Масалан, палма ёғидан фойдаланиш. Классик рецепт тарафдорлари (асосан белгияликлар) бундай кўшимчалардан тайёрланган маҳсулот шоколад дейишга арзирмайди, дейишмоқда. Уларни эса какао ишлаб чиқарувчи африкаликлар ва жанубий америкаликлар қўллаб-қувватлашмоқда. Чунки агар бу амалга ошса, какао харид қилиниши 100-200 минг тоннага па-

сайиб кетиши мумкин.

Шоколад харид қилишда албатта чиқарилган санаси ва сақланиш муддатига эътибор беринг. Ёдда тутинг: бу маҳсулот гоё тазо ва ташқи ҳидларни тез юқтиради. Шунинг учун ҳам нима билан ва қаерда турганлигига эътибор беринг. Ҳақиқий шоколад қандай бўлиши керак, уни "ясамаси"дан қандай ажратиш мумкин? Бу ҳақда ҳам ўйлаб кўрсак ёмон бўлмасди.

Ҳақиқий шоколад ҳамisha какао таъмини бериб туради. Унга ранг какао кукуни орқали берилади, рангдаги фарқ какао кукуни ва қўшилганлик миқдори билан ажралиб туради. Мазаси эса какао таъмини сақловчи кўшимчалар ва ши-

ринликлар миқдорига боғлиқ. Шакар камроқми - мазаси тахирроқ бўлади. Сарёғ қўшилган ҳақиқий шоколад сутли шоколад дейилади.

Оқ шоколад - ҳақиқийсига яқин, бироқ унда какао кукуни йўқ. Лекин мазали ва сифатли маҳсулотлар.

Ҳўш, ширин плитка дегани нима? Агар маҳсулотни плитка ўрамида унинг "шоколад"и гидрогенлаштирилган ёғлар ёки ўсимлик мойларидан тайёрланганлигини кўрсатяптими, демак, сиз ҳақиқий шоколад плитчасига эмас, оддий ширин плиткага дуч келгансиз. Тўғри, бундай маҳсулотлар ҳам яхши сифатга эга бўлиши мумкин, лекин унинг мазаси бошқача, ҳақиқий шоколадникига ўхшамайди.

**МАҲСУЛОТИНГ
ҲАҚИДА
БОЛАЛАРГА АЙТ,
ОЛАМГА ДОСТОН
БЎЛАДИ!**

Табриқлаймиз!

Азиз фарзандимиз Шавкатжон!

Сени таваллуд топган кунинг билан чин дилдан қутлаймиз. Сенга узоқ-умр, бахт-саодат, ўқишларингга омадлар тилаймиз. Лабингдан кулгу, чехрангдан табасум аримасин.

Ота-онанг.

Қизимиз Манзура!

Сени туғилган кунинг билан табриқлаймиз. Дунёдаги энг яхши ниятлар доимо сенга йўлдош бўлсин. Умринг аср каби узун, асал каби ширин бўлсин. Гулгун чехранг ҳеч қачон қайғу нималигини билмасин.

Онанг ва холанг.

Tufin. Ҳамиша бизнинг дастурхонимизда.

Дўконлар: Тошкент, Нукус кўчаси, 20-а уй. Тел: 56-65-92.
Наманган, Дўстлик шоҳкўч. 14-уй. "Барака-Р".

HERSHEY'S

Тел: (3712) 56-18-84, 56-70-11.
Факс: (3712) 56-31-44

"Ёш иқтисодчи"га

рекламангизни қўйидаги
манзилгоҳда

бўйртма беришингиз мумкин:
Тошкент шаҳри, Мустақиллик
майdonи, 2-уй. "ПрессТНЖ"

реклама хизмати.

Тел: 139-47-76, 139-48-13.

Факс: 139-48-23.

10

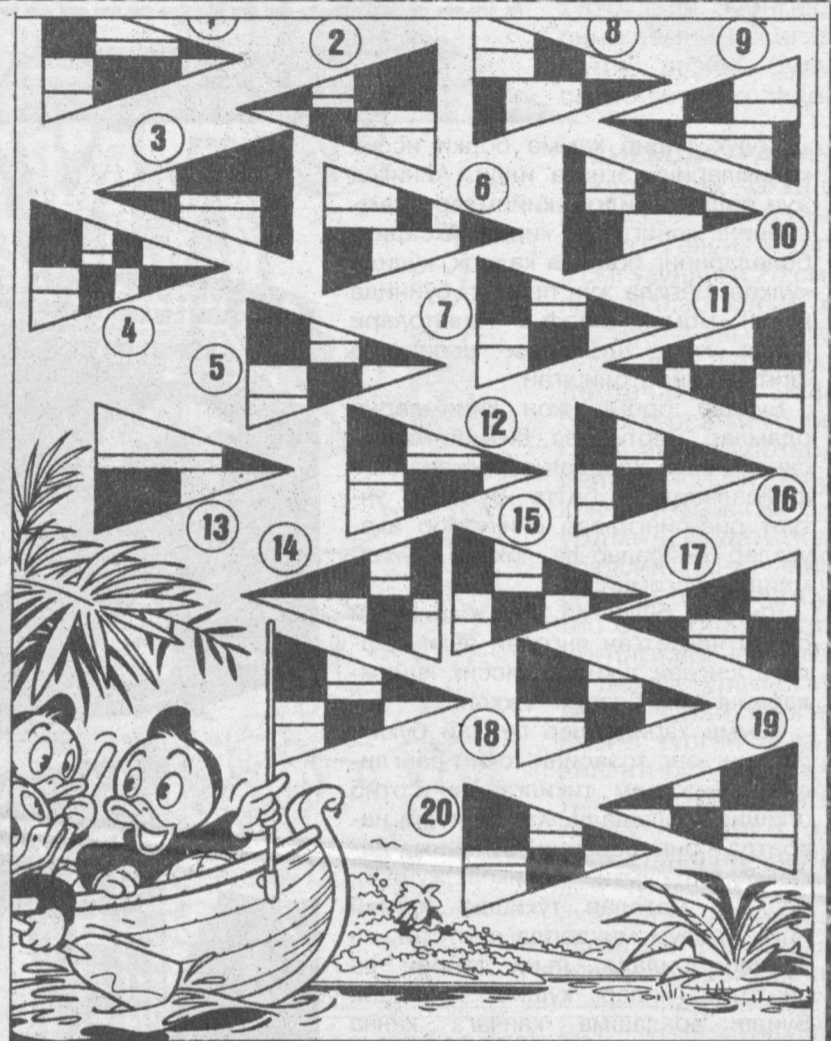

ЎЙИН МАЙДОНЧАСИ

ЁШ ИҚТИСОДЧИ
6, 7-сонлар
1998 йил
27 январь

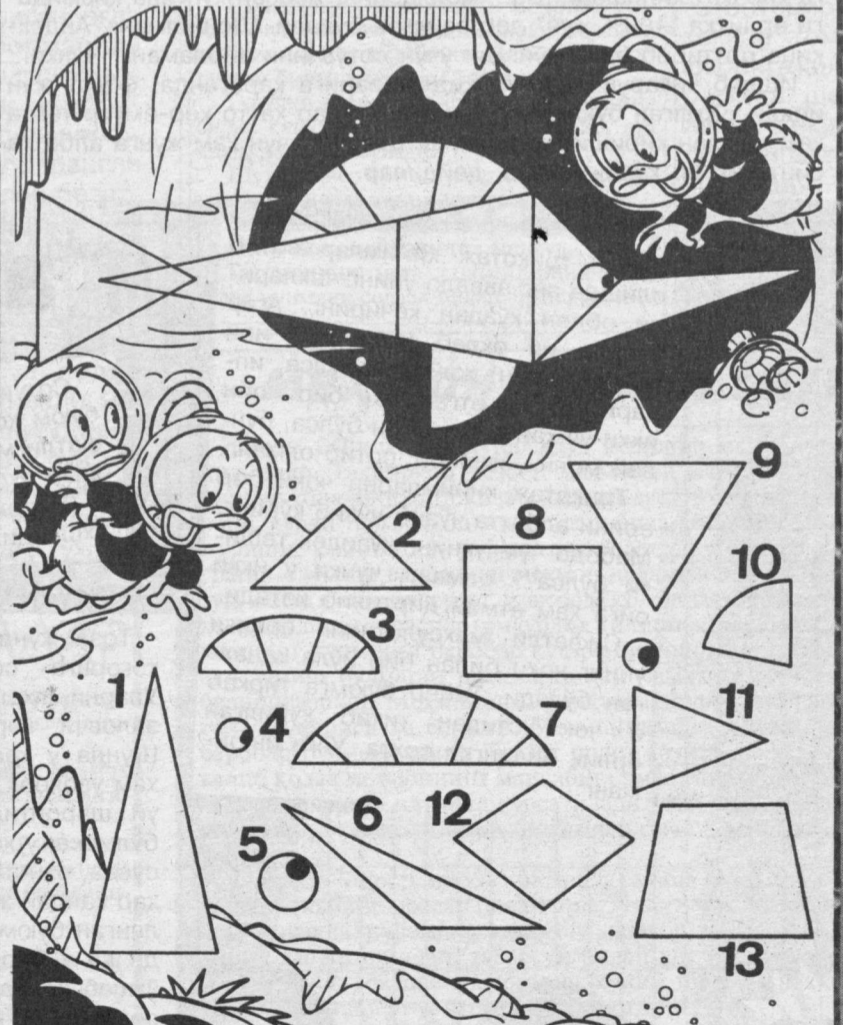
Диққат билан қараб, қуйида берилган бешта предметни сув остидаги хазина деворидан топинг.

Хозир пойга бошланади. Стартга эса хали байроқ ўрнатилмаган. Зудлик билан қайикдаги байроққа ўхшашини топинг.

Бугун Даксбургда катта карнавал. Дўстларимиз эса хаяжонланганликларидан кийимларини алиштириб қўйибдилар. Уларга ёрдамлашинг.

Билли, Вилли ва Дилли балиқ-робот ясашди. Диққат билан кузатиб бунинг учун қайси деталлардан фойдаланганликларини топинг.

6, 7-сонлар
1998 йил
27 январь

ЁШ ИҚТИСОДЧИ
YOSH IQTISODCHI

БАРАКА САЎДИФИ

ИССИҚҚИНА, ЮМШОҚҚИНА КИЙИМЛАР...

Совуқ тушиб ҳамма борки иссиқ кийимларини эгнига илди. Айниқса жун ипдан тўқилган кийимлар одамларнинг жонига оро кирди. Аксарият болаларнинг бошида қалпоқ, кўлида қўлқоп, оёғида жун пайпоқ, бўйнида қалин момик шарф... Пальтолари ичида ҳам, шубҳасиз, иссиққина свитер кийиб олишган.

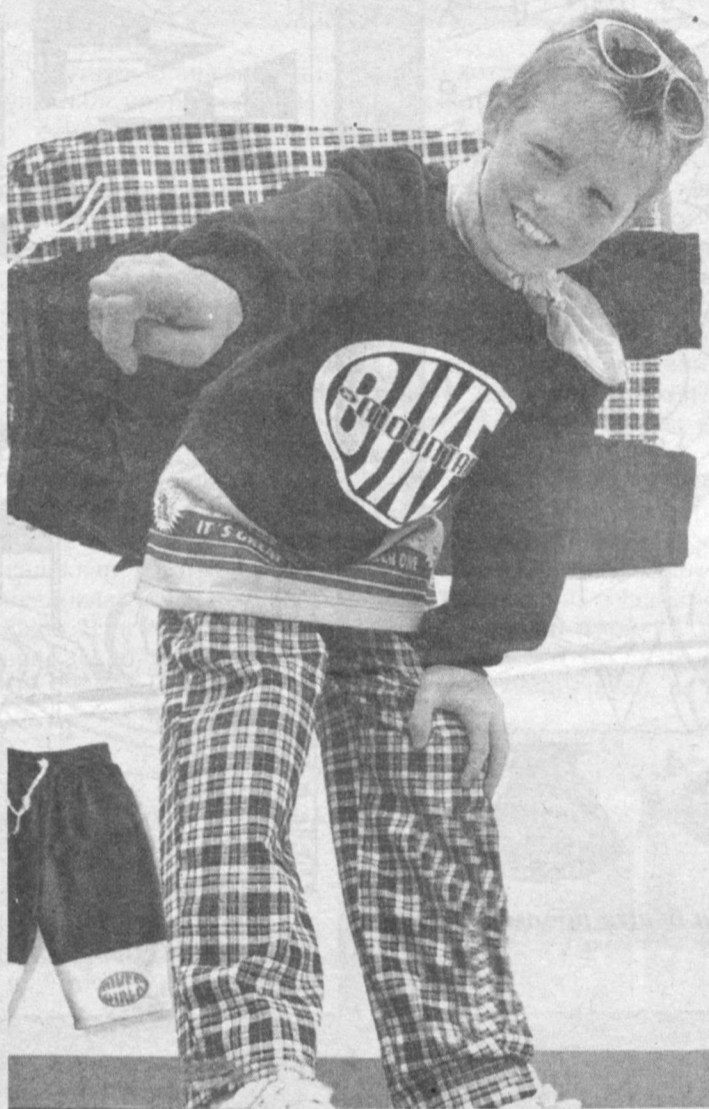
Бундай ороми жон кийимларни одамлар "йиртилмас, битмас матоҳ" санайдилар. Улардан асраб-авайлаб фойдаланилса, битта буюмни уч-тўрт опа-сингиллар ёки қатор ака-укалар кийсалар-да, охори тўқилмайди, тўзгмайди.

Шундай бўлса-да, йил сайин, ой сайин чиқаётган янгидан янги урф-даги юнгдан тўқилган иссиқ кийимларнинг ҳам бозори чаққон.

Ҳамма харидорлар бундай буюмларнинг энг тозасини, очиқ ранглисини, бежирим тикилганини сотиб олишни хошлашади. Ҳа, биринчи навбатда - энг тозасини! Бу - нима дегани? Маълумки, айниқса жундан, ипақдан матолар тўқишда табиий ипга маълум миқдорда синтетик ип аралаштирилади, яъни табиий ва синтетик иплар қўшиб тўқилади. Бунда аралашма қанчага қанча қўшиб тўқилганини билиш муҳим. Шу нуқтаи назардан қараганда, жунли трикотажнинг тозаси деганда нималар кўзда тутилади?

Табиийки, харидор сифати тоза буюмни излаганидек, сотувчи ҳам, тайёрловчилар ҳам ўз маҳсулотларини юқори сифатли деб кўрсатишга ҳаракат қилишади. Ва... молларнинг асосан кўпгина қисмидаги ёрлиққа "100% жун" деб ёзилган бўлади. Шошилманг. Андеккина орттириб ёзиб қўйгани учун сотувчини айбламанг. Чунки...

Ишлаб чиқарувчилар таъкидлашларига қараганда, фақат жун ипдан тўқилган буюм тез тўзирмиш. Улар ҳатто қор-ёмғир тегса ҳам намдан киришиб кетармиш. Шунинг учун ҳам жунга албатта синтетик ип қўшиш жоиз, дейдилар.

Хўш, унда бу ипларнинг хиссалари қанчадан бўлгани мақбул? Ҳозирги даврда таркибида 8 фоизгача синтетик ип аралашган жунли трикотажлар тоза, 100% жундан тўқилган деб юритилади. Таркибининг 80 фоизи жун ип, 20 фоизи синтетик ип бор тўқималар ҳам сифатли буюм саналади. Тенгма-тенг хисса қориштириб тўқилган мато ва кийимлар эса аралаш маҳсулот ҳисобланади.

Табиий жунли бўёқ қийин. У айниқса очиқ рангларни ўзига юқтирмайди. Харидорлар эса кўпроқ очиқ чехрали буюмларга ўч. Бундай шўх, чиройли ранглар синтетик толанинг бир тури - акрилнинг жон-дили! Шунинг учун ҳам кўплаб ишбилармонлар жун ипга ранг-баранг акрил аралаштириб харидор чақирадилар.

Аммо... дунёнинг кўпгина мамлакатларида 26-размердан кичик ёш болалар кийимларига акрил аралаштириш таъқиқланган. Жумладан, бизнинг республикамизда ҳам. Бироқ, айниқса кейинги вақтларда бозорларда акрил калавалар ёғилиб кетди. Улар жун иплардан анча арзон бўлгани учун тўқишни биладиган шахслар ҳам, кичик корхоналар ҳам хуш ранг акрил иплардан асосан болаларга, хусусан гўдакларга турли кийимлар ишлаб чиқаришмоқда... Нима ҳам дердик! Бозор бозорда. Билмаганинг айби йўқ. Унинг устига ҳамма ўз ҳамёни кўтарган

нарсани харид қилади.

Бироқ, Сиз - азиз ёш иқтисодчилар, мол олишда адашманг! Иккита кийманг, битта саломатлигингизга зиён етказмайдиган, аксинча асрайдиган, кўпга чидайдиган, иссиққина, юмшоққина, момикдек хўлпиллоқ асл жун трикотаж кийимлар олинг. Уларни сотиб олишда янглишмасангиз, сақлашда эҳтиёткор бўлсангиз бўлди.

Жун трикотаж кийимлар сотиб олишда энг аввало унинг чокларини обдон кўздан кечиринг. Агар уларда ип оқлаб (тикилмай ипи сакраб ўтган) жойлари бўлса, иплари осилиб ётган, ёки бир жойи икки-уч қайта тикилган бўлса, бундай молни, яхшиси, сотиб олманг.

Трикотаж кийимларни чоки бор ерини албатта чўзиб-чўзиб кўринг. Мабодо чумчуқнинг кўзидек тешиги бўлса - олманг, чунки у икки ойга ҳам етмай йиртилиб кетади. Сифатли маҳсулотнинг ёрлиғи унинг чоки билан бир йўла қадалган бўлади. Тайёр буюмга тиркаб ё чок устидан тикиб қўйилган ёрлиқ билингни сохта. Унга ишонманг.

М а с л а ҳ а ш л а р

Сотувчидан кийимнинг сифат сертификатини албатта сўранг. Унда буюм хом ашёсининг таркиби батафсил ёзилган бўлади. Ҳар қандай сифатли молда уни қандай асраш (ювиш, тозалаш, дазмоллаш) каби тавсиялар акс этган ёрлиқ бўлиши шарт. (Бироқ трикотажчиларда бу борада ўзларигагина маълум сирлар борга ўхшайди!)

Тоза жундан тўқилган кийимларни тоғорага солиб ювмаслик керак. Уларни, яхшиси, кимёвий усулда тозаловчи корхонага берган маъқул. Шунда у ҳам сифатини йўқотмайди, ҳам узокроқ чидайдди. Мабодо уларни уй шароитида ювишдан бошқа йўл бўлмаса, у ҳолда бу кийимларни илиқ сувда, охиста ювиш керак. Акс ҳолда, ҳар қандай жунли трикотаждан тайёрланган буюм ниҳоятда киришиб кетади ва у бир парча наматга (кигизга) ўхшаб қолади. Ювганда ҳам болалар совунининг кўпигига солиш, ортидан озроқ уксус қўшилган сувда чайиш зарур.

Бундай буюмларни дазмоллаганда устидан албатта бирор хўл мато қўйиш шарт. Акс ҳолда, у ялтираб қолади. Ҳатто дазмолламасдан, дазмолнинг ўзида буғлашнинг ўзи етарли. Ҳозиргина ишлатилган ваннахонадан кетиб улгурмаган илиқ нам хавога илиб қўйилган жун трикотаж буюм яйраб, янгиланиб, лўппигина бўлиб қолади.

Трикотаж буюмларни олмасдан - бирор нарса устига ёйилган ҳолатда шабада жойда қуритилса, у ўз шаклини сақлайди.

БЎФИРСОК

Бўғирсоқлар икки хил тайёрланади: оширма бўғирсоқ ва патир бўғирсоқ.

ОШИРМА БЎФИРСОК

1 литр сут, 200 грамм маргарин ёки омукта ёғ, ярим пиёла шакар ва хамиртуруш солиб юмшоқроқ қилиб хамир қориллади. Хамир ошгач муштраб иккинчи қайта оширилади. Иккинчи қайта ошиб чиққан хамирдан ёнғокдек — ёнғокдек зувалачалар қилиб, патнис ёки тахтага териб устига дастурхонча ёпиб бироз тиндирилади. Агарда тиндирилмаса, бўғирсоқчалар ёққа тушганда думалоқ шакли бузулиб кетади. Яхши тинган зувалачаларни қиздирилиб сўнг бир оз совитилган ёғга ташлаб паст оловда пиширилади. Пишган бўғирсоқлар худди шафтолидек думалоқ-думалоқ бўлиб, дастурхонингизни безаб туради.

ПАТИР БЎФИРСОК

Қадимдан бувиларимиз бундай бўғирсоқларни фақат хайит байрамларида эмас, узоқ сафарларга отланганларга ҳам пишириб, йўл озиғи сифатида ёғ ўтказмайдиган халталарга солиб беришган. Чунки патир бўғирсоқлар жуда тўйимли бўлиб, истеъмол қилинганда узоқ вақт одамни тўқ тутади. Патир бўғирсоқларни тайёрлаш учун 400 грамм маргарин ёки омукта ёғ, 0,5 литр сув, туз солиб қаттикроқ қилиб хамир қориллади ва бир оз тиндирилади. Хамирдан ўқловига ўхшаш шакл ясаб 2 см кенгликда қирқиб оласиз. Қирқилган бўлакларни қирғич ёки човлига ботириб айлантириб шакл берилади ва жуда паст оловда қиздирилган ва бир оз совитилган ёғда қизаргунча пиширилади.

ЧАК-ЧАК

Хайит дастурхони «Чак-чак» сиз худди гулсиз турган гулдонга ўхшайди. Шунинг учун бу байрамга барча мусулмон хонадонлари мана шу ширинликни тайёрлашга ҳаракат қиладилар.

Чак-чакни тайёрлаш учун тухум пўчоғидан ажратилиб, сирли идишга солинади ва тухум кўпиртиргичда яхшилаб кўпиртири-

Ҳадемай руза ойи тутаб, мусулмон аҳлининг муборак Ийди Рамазон байрами келади. Бу байрамда жамики мусулмонлар қавм — қариндошларини, қўни-қўшниларини, байрам билан табриклар, ногирон ва ночорларга ёрдам берадилар. Янги тушган келинчақлар эса дастурхон тузаб, каттаю кичикларга салом қиладилар, чой қуйиб, ширинликлар билан сийлайдилар. Шу кунларда нафақат келинчақлар, балки барча мусулмон хонадонларида уч кунгача ясагилик дастурхонлар меҳмонлар келишига шай булиб туради. Дастурхонларга турли-туман ноз-неъматлардан ташқари хайт пишириқлари — бўғирсоқ, қуштили, ўрама ва чак-чак албатта қуйилади. Қуйида биз сизларга мана шу пишириқларнинг тайёрланиши ҳамда меҳмон кутиш маданияти ҳақида уз маслаҳатларимизни бермоқчимиз. Зеро халқимизда «Йўқчи гуруч ош булар, меҳмон кунгли шод булар» деган нақл бор.

Пазанда маслаҳатлари

Гуруч, нохот, мош ва шунга ўхшаш дон маҳсулотларини иссиқ сувда ювиш ярамайди. Чунки иссиқ сувда улардаги оксил моддасининг маълум қисми йўқолиши мумкин.

***

Пичоқдаги пиёз ҳидини аритиш учун уни туз билан ишқалаш кифоя.

***

Иссиқ овқатдан олдин кўп миқдорда ширинлик истеъмол қилмаслик керак.

***

Энг серсув савзи меваси калта ва йўғон булади, бу савзи салатларга қушилади ва маринат қилинади.

***

Хом шолғом бироз тахирроқ булади. Шунинг учун уни туғрагандан сўнг устига қайноқ сув қуйинг.

***

Оппоқ ва қаттиқ гул каром, тўқ-сарик савзи, кум-кўк бодиринг яхши булади. Харида қилишда шуларни билиш керак.

алоҳида-алоҳида 0,5 см кенгликда сомон шаклида тўғралади. Истасангиз 1,5—2 см кенгликда четлари кунгираддор хамир кесгичдан фойдаланиб лентачалар кесиб 0,5—1 см кенгликда шу кесгичдан фойдаланиб ромбик шаклида тўғрашингиз ҳам мумкин. Сўнгра қизиган ёғда қизартириб юбормасдан пиширасиз. Пишган қаламчаларни асалли қиём билан аралаштириб юзини қовирилган кунжут, рангли мак ва ёнғок билан безатсангиз ҳам бўлади.

АСАЛЛИ ҚИЁМ ТАЙЁРЛАШ

Бунинг учун 1 стакан асалга 1,5 стакан шакар ва ярим стакан сув солиб етилгунча қайнатиледи. Яхши етилганлигини билиш учун пиёлага совуқ сув солиб қиёмдан томизилиб кўрилади. Қиём сувга тушганда хўрозқандга ўхшаб

ХАНДАЛАР

— Менга яна бир булак торт беринг, — суради қизча мезбондан.

— Сенинг ойинг қушимча овқат сураш одобдан эмаслигини ургатмаганми?

— Ойим бу гапни айтганларида торт булагининг бундай кичкина булишини билмаганларда.

***

Рустам дадаси билан аммасиникига меҳмондорчиликка борганда аммаси унга:

— Ховучингни оч, сенга ёнғок берман, — деди.

— Яхшиси дадамга берақолинг.

— Нима сен ёнғокни ёқтирмайсанми?

— Ёқтирман, албатта. Лекин дадамнинг ҳовучига кўпроқ кетади-да!

Пазанда маслаҳатлари

Агар бодиринг аччиқ булса, уни арчиб шакарли сутда ушлаб туринг, аччиғи кетади.

***

Сабзавотларни зангламайдиган пулат пичоқларда туғраш керак.

Темир пичоқлар эса улардаги «С» витаминни йўқотади.

***

Балиқ туғралгач тахтадаги ҳидини кетказиш учун тахта ва пичоқни сиркага хўлланган тоза латта билан артинг. Пичоқни лимон пучоғи билан артса ҳам булади.

Гуручни юваётганингизда сувга озгина сирка қўшсангиз, гуруч оппоқ булиб, ош янада лаззатли булади.

Шурва тайёр булгач, лавр япроғини олиб ташланг, шунда таъми узгармайди.

Майдаланган саримсоқни эса шурва пишишига яқин солганингиз маъқул.

Газ печининг металл патиларини совуқ сувда ичимлик содаси билан артиш лозим.

қотса у етилган бўлади. Лекин вақтидан ўтказиб ҳам юбормаслик керак. Бунда тайёрлаётган қиёмингиз қизариб, қуйиб, таъми ўзгариб қолади. Қиём совиганда «қумшакар» бўлиб қолмаслиги учун унга бир чимдим аччиқтош кукунидан ва шунча ванилин қўшиб юборсангиз жуда хушхўр бўлади. Эсингизда бўлсин қиёмни иссиғида ишлатиш лозим. Бўлмаса у совиб қотиб қолади.

ҚИЁМЛИ ЎРАМАЧАЛАР

Худди чак-чакка қорғанингиздек қилиб хамир қорасиз ва ёясиз. Сўнгра эни 3 см, узунлиги 20 см қилиб лентачалар кесиб олинади. Бунда ҳам кунгираддор кесгичдан фойдаланасиз. Лентачаларни нафислик билан кўрсаткич бармоғингизга икки мартаба шундай ўрайсизки, бунда иккинчи ўрамингиз биринчи ўрамингиздан кенгрок ўралсин. Лентачанинг охириги учига озгина сув суртиб ёпиштириб, аста бармоғингизни чиқариб ўрнига махсус ўрама пиширадиган чўпни киргизасиз. Қизиб турган ёғда чўпни айлантириб турган ҳолда ўрамачаларингизни биринкетин пишириб оласиз. Ўрама пишириладиган бундай чўпларни ўзингиз тут ёки тол дарахтининг тўғри ўсган ингичка шохларини пўстини шилиб, ярим метр узунликда қилиб кесиб ишлатишингиз ҳам мумкин. Иккала томони қизартириб юбормасдан пиширилган ўрамачаларни дастурхонга тортишдан аввал иссиқ асалли қиёмга ботириб, қиём теккан томонини юқорига қилиб пирамида шаклида лаганга ёки шакли идишга териб чиқилади. Безатиш учун қиёмга рангли мак ёки қовурилган кунжут қўшиб юборилади.

МЕҲМОН ОТАДАН УЛУҒ

Қоида буйича, яхши таралдуд қурилгач меҳмон таклиф қилинади. Тадбиркор мезбон меҳмонни илиқ илтифотлар, шинам хонадониде покиза тузалган дастурхон устидаги анвойи, турли таомлар билан сийлаш билан биргаликда юриш-туриши, кийиниши, урф-одати, яшаётган жойи, атрофини ураган одамлар ва умуман меҳмон қадамранжида қилган эл тўғрисида яхши таассурот, узоқ эсда қоладиган ёқимли хотира ҳосил булиши борасида ғамхўрлик қилиши керак. Мезбон ҳар кимнинг кунглини баробар кутара билиши, ёқтирмайдиган ёки таниш булмаган шахсларга ҳам самимий муносабатда булиши даркор. Меҳмоннинг фарқи фақат ёшига қараб ажратилади: қариси ва ёшроғи. Меҳмоннинг эҳтироми барчага баробар булмоғи шарт. Лекин шуни айтиш керакки, урни келиб қолса меҳмоннинг мансабига эмас ёшининг улуғлигига қараб алоҳида илтифот курсатилади. «Қари келса ошга, еш келса ишга» мақоли амри билан иш тутмоқ мақсадга мувофиқдир.

Меҳмонга бирор нарса узатишда «мана», «манг», «мана ушланг» каби иборалар билан эмас, «қани марҳамат қилсинлар» тарзида мурожаат этилмоғи даркор. Нарса меҳмонга унинг чап томонидан, табассум билан унғ қўлда узатилади. Чой тутганда эса пиёлага яримроқ қуйиб, пиёлани чеккасини ушламасдан, қафт устига қуйиб узатилади.

Агар меҳмон бирор нарсаи қўлидан тушириб юборса, синдириб ёки бузиб қўйса эътибор бермасликка ҳаракат қилинмоғи, «Меҳмон жабр қилса ҳам, мезбон сабр қилур» деган нақлга амал қилишга эришмоқлик энг яхши фазилатдир.

Шуни ёдда тутмоқ лозимки, меҳмонлар мезбонни қандай таомлар билан зиёфат қилганларига қараб эмас, зиёфатни қандай уюштирилганига қараб баҳолайдилар.

Саҳифани Муҳаббат МАКСУДОВА тайёрлаган

Ширибom, ширибom — мазали,
Олмали, анжирли, асалли...

Тошкент, Муқимий кўчаси, 96. тел: 53-57-42, 53-72-23, 67-22-56

КИТОБ ДЕЙДИ...

Менинг номимдир китоб,
Билиб ол дустим, шу тоб.
Мени суйсанг, биламан,
Зехнинг уткир қиламан.

Жами ҳикматлар мендан,
Олий хизматлар мендан.
Тингла — гапнинг бу ёгин,
Менман — ақл булоғи.

Етақлайман илмга
Ва бошлайман билимга.
Мен билан булсанг урток,
Ечилар бари жумбоқ!

БАҲОДИР
(туяқ)

Бешинчида уқир Баҳодир,
Абжиргина, эгчил, баҳодир.
Уз вақтида тайёрлаб дарсин,
Олганлари «4», «5» баҳодир.

ҚУШИҚЧИ ҚИЗ

Қушиқ айтар Наргиза,
Жушиб айтар Наргиза.
Ҳар қушиққа меҳрини
Қушиб айтар Наргиза.

Қуеш қулсин, дейди у,
Ой ҳам тулсин, дейди у.
Юргим узра ҳамиша
Тинчлик бўлсин, дейди у.

Дарёдек тулиб куйлар,
Қувончдан қулиб куйлар,
Бахтидан яйраб-яшнаб,
Қуп мамнун бўлиб куйлар.
Мурғак қалб-ла: «Овозим,
(Синмасину шух созим).

**ШОИРЛАР —
БОЛАЛАРГА**

Музаффар ТУРОБ-СИЗ бола-
лар учун қувнаб, бахтингиз,
камолингизни куйлаб ёза-
ди. Ушлаб китоблар муаллифи-
га 60 ешингиз муборак
бўлсин. Ижод лаззатидан яна
куп йиллар омадингиз
кулсин, — деймиз

Эшитса-чи, кимда-ким,
Шу овозла парвозим —

Баҳри дилин очсин, дер,
Қитъалардан ошсин, дер.
Бахт қуени барчага
Баробар нур сочсин», дер.

ҚИШ

Ошпоқ чойшабини қиш
Ҳар ён қилди поендоз.
Яйраб чанада учини
Қандай маза, қандай соз.

Ер-муз, ойна тусида,
Унда коньки учамиз.
Тепаликлар устидан,
Гирра-гирра тушамиз.

Сира қилмасдан қанда,
Солиб шовқин-суронлар,
Қонлар юришиб танда,
Уйнаймиз «Қор бурон»лар...

Доим завқли утади
Шодон ҳар бир онимиз.
Совуқни ҳам «ютади»
Бизнинг «Қор бурон»имиз.

СУПУРГИ НИМА ДЕЙДИ?

Супургиман, супурги,
Доим уйинг супургин.
Ҳовлинг турсин озода,
Йулагинг ҳам топ-тоза.
Уйламагин эрмакман,
Аммо сенга керакман.
Ахлатни-чи, рост сузим,
Қуришга йўқдир кузим.
Йўқолсин чанг-у, губор,
Қани, супуриб юбор!

«Ойнаи Жаҳон» — болаларга

**СЕШАНБА 27
Январь**

Уз. ТВ. 1 дастур.

10.30 Табиат.

11.00 Инглиз тили.

11.30 Рақс, рақс, рақс!

12.30 «Оқшом эртақлари».

Уз. ТВ. 2 дастур.

18.15 «Джонни Квест саргу-
заштлари» Мультфильм.

18.35. «Ёввойи ҳайвонот ола-
ми»

Уз. ТВ, 4 дастур.

18.50 «Мульттомоша»

**ЧОРШАНБА 28
Январь**

Уз. ТВ. 1 дастур.

10.30 Умумий биология.

11.00 Алифбо сабоқлари.

11.50 «Сув ости салтанати-
да» Мультфильм.

18.»Бировнинг молига куз
олайтирма» Мультфильм.

18.20 Бу ёруғ оламда Ватан
биттадир».

20.10 «Оқшом эртақлари».

Уз.ТВ. 4-дастур.

18.50 «Мульттомоша»

**ПАЙШАНБА 29
Январь**

Уз. ТВ. 1 дастур.

10.30 Давлат ва ҳуқуқ асос-
лари.

11.00 Янги алифбони урга-
намиз.

11.30 Болалар учун «Орзу».

Курсатувда Тошкент шаҳар
Ҳамза туманидаги 210- мак-
табда Президент И. А. Кари-
мовнинг «Ўзбекистон 21 аср

бусағасида, хавфсизликка таҳ-
дид, барқарорлик шартлари

ва тараққиёт кафолатлари»

асарларини урганиш буйича

юқори синф ўқувчилари урта-
сида утказилган конферен-
ция ҳақида видеолар намо-
йиш этилади. Коференция-

Азиз ўқувчилар! Ўзбекистон Телевидениесининг «Болалар» Бош муҳаририяти сизлар учун тарихга «Оила йили» бўлиб қоладиган 1998 йили қатор курсатувларни режалаштираёпти.

Янги йилдан ташкил этилган «Зангори кузгү» дастурида усмирлар учун ранг-баранг саҳифалардан ташкил топган видеолар намоёйиш этилади. Унда сиз чет эллик тенгдошларингиз ҳаётидан ҳикоя қилувчи лавҳаларни қурасиз.

«Дилдан қуйлаб, уйна қувнаб» курсатувида Республика биринчилиги учун вилоятлар аро «Санъат гунчалари»нинг мусиқа, санъат, ижрочилик буйича курик-танлов бўлиб утади.

«Хунардан унар» курсатувида усмир болалар уртасида уй юмушлари: дазмоллаш, музлатгич, чанг ютгич, радио ва телевизорларни тузатиш буйича беллашув бўлади.

Қиз болалар эса гилам туқиш, кашта тикиш, хилма-хил таомлар пиширини буйича мусобақалар утказишади.

Наврўз арафасида болалар уртасида от эгарлаш, улоқ олиб қочиш, варрак учирини, чиллак уйинлари беллашувлари ташкил этилади. Ушбу курик-танловда қатнашини истагини билдирган ўқувчиларга барча имкониятлар яратилади. Сиз ҳам ушбу мусобақаларда қатнашиб, курик-танлов, мусобақа голиби бўлишингиз мумкин. Мусобақаларда фаол қатнашган ўқувчиларни ажойиб совғалар кутмоқда.

Энди биз сизларга Ўзбекистон телевидениесининг 1998 йил 27 январь — 1 февраль кунлари сиз учун тайёрлаган курсатувларини ҳавола этамиз.

Марҳамат, томоша қилинг!

**«ТИЛГА
ЭЪТИБОР»
КЎРСАТУВИГА
ЭЪТИБОР**

Ассалому алайкум, дус-
тим «Тонг юлдузи»!

Ҳар бир сонингни қўлга олганимда, ундаги янги-янги саҳифаларнинг пайдо бўлаётганидан хурсандман. Шундай саҳифалардан бири «Ойнаи жаҳон» — болаларга рўқнидир. УзТВнинг болаларга тайёрлаётган курсатувларининг ранг-баранглигини шу газетада эълон қилингандан сунг эътибор бердим. Бешинчи январ кунни берилган «Тилга эътибор» курсатуви ва унинг бошловчиси шоира, ширинсуз муаллим Турсуной опа Содиқованинг фикр ва насаҳатларини диққат билан кўрдим. Опанинг бир гуруҳ усмир қизларга «Қандай китоблар ўқигансизлар?» — деган саволига кўнчилигининг «Китоб ўқишга қизиқмайман», — дейишлари мени бир оз жаҳлимни чиқарди. Наҳотки орамизда на тилга, на маънавиятга эътиборсизлик билан қарайдиган тенгдошларимиз куп бўлса. Бунга қандай қилиб барҳам берса бўлади?

Дустим «Тонг юлдузи», сенга илтимос, бу фикримни курсатув ижодкорларига етказсанг. Шундай тарбиявий курсатувлар тез-тез тайёрланиб турилса — «Китоб ўқишга қизиқмайман», — дейдиган тенгдошларимизга ибрат бўлса.

Мунис ЎРОҚОВА
Бухоро вилояти,
Шофиркон тумани
23-мактаб ўқувчиси.

ни 216- мактабнинг олий тои-
фали тарих ўқитувчиси М. М.
Зоҳидова олиб боради.

18.10 «Шоирлар-болаларга».

20.10 Оқшом эртақлари.

УЗ.ТВ. 2 дастур.

9.00 «Мультпонарама».

9.20 «Сув ости дунёсига саё-
ҳат».

9.40 «Синфдош».

18.15 «Эркатой» Болалар
учун дастур

УЗ.ТВ. 4 дастур.

18.45 Мульттомоша».

ЖУМА 30 Январь,

УЗ. ТВ. 1 дастур.

11.00 Болалар учун «Доно
бобо даврасида». Курсатувда бо-
лалар учун ибратли ҳикма-
лар, қувноқ топишмоқлар ва
тез айтишлар бўлади.

18.00 «Чамандаги гуллар-
миз».

20.10 Оқшом эртақлари

УЗ. ТВ. 2 дастур.

18.15 Боланинг тили.

18.30 «Сув ости дунёсига саё-
ҳат»

УЗ. ТВ. 4 дастур.

Тоҳир МУЛЛАБОЕВ

18.45 «Мульттомоша»

ШАНБА 31 Январь

Уз. ТВ. 1 дастур.

11.15 «Яшил чироқ» Курса-
тувда «Яшил чироқ—1998» теле-
визион курик-танловининг
турнир жадвали утказилади.

18.00 «Мульттолам».

18.25 «Қушигим, жон қуши-
гим». Курсатувда болалар му-

**«КАМАЛАК»
БИЗ УЧУН**

Ҳар якшанба мактабга бормайдиган булса ҳам синглим иккимиз барвақт туриб «Камалак»ни кураимиз. Ҳар сафар янги мавзулардаги фильмлар берилгани учун ҳам бу курсатув бизга ёқди. Охириги курсатувларнинг бири янги Тошкент ҳайвонот боғидан тайёрланибди. Курсатув баҳона янги ҳайвонот боғи билан ороқ бўлса-да танишдик. Эски ҳайвонот боғини ҳам курамаганмиз. Сабаби Тошкентга келиб уни куришининг имкони йўқ. Қиш бўлганлиги учун ҳайвонларни унчалик курсатинмади. Истардикки кунлар исиб ҳамма ҳайвонлар танқарига чиққанда бизга ухнаб чекка қишлоқларда янайидиган болалар учун ҳайвонот боғидан курсатув тайёрласанглр хурсанд бўлардик.

Гулзода АЛЛИЁРОВА.
Қорақалпоғистон
Республикаси,
Халқобод шаҳри
8-ўрта мактабнинг
6-синф ўқувчиси.

сиқа бастакорлари ва қу-
шиқчи шоирларнинг шеър-
лари ҳақида суҳбат утказила-
ди. Шунингдек, болалар учун
ёзилган янги қушиқлардан
намуналар намоёйиш этила-
ди. Курсатувни Ўзбекистон
халқ артисти Шермат Ёрма-
тов олиб боради.

19.50 Оқшом эртақлари.

УЗ. ТВ. 2 дастур.

9.00 «Бугуннинг боласи».

18.15 Боланинг тили.

18.30 «Сув остига саёҳат».

УЗ. ТВ. 4 дастур.

11.40 Шанба эртаги.

18.45 «Мульттомоша».

19.50 Шанба оқшомида.

20.45 «Биргаликда куйлай-
лик».

**ЯКШАНБА 1
Февраль.**

УЗ. ТВ. 1 дастур.

8.25 «Камалак» Болалар
учун кинодастур.

10.00 «Ватанимга хизмат
қиламан!»

13.20 «Уйла, изла, топ!» Теле-
беллашув.

15.35 «Болалигим — пош-
полигим» Видеоканал.

18.00 «Омад юлдузи» Ои-
лавий телебеллашув.

Уз. ТВ. 2 дастур.

9.00 Боланинг тили.

9.15 «Сув ости дунёсига саё-
ҳат».

18.15 Болалар дунёси.

18.30 «Сув остига саёҳат».

УЗ. ТВ. 4 дастур.

9.00 «Хайрли тонг».

9.55 Якшанба эртаги.

18.45 «Мульттомоша».

20.15 «Хайрли оқшом

Бу ҳафта курсатувларимиз
ана шулардан иборат. Ушбу

курсатувларимиз ҳақидаги
фикр ва мулоҳазаларингиз-
ни кутамиз.

(Давоми. Боши ўтган сонда)

Раҳиманинг бобоси туноҳ иш қилиб қуйган боладек лабларини чуччайтириб ерга қараб қолди.

Кейин икковлашиб қум тукиб қуйилган майдончага келишди. Абдужалилнинг бобоси пишиллаб катта, пачоқ челақка қум тулдиратган эди.

— Сен нима қилипсан? — сурди Аҳмаднинг бобоси.

— Айвоннинг зинаси кучиб кетганли, — деди Абдужалилнинг бобоси бамайлихотир қисимлаб қум соларкан. — Уйда ярим қоп сиймон бор экан. Қум йуқ эди. Шу бир челақни нарироққа қуйиб қўйсан, ҳали уғлим ишдан келиб олиб кетарди...

— Жинни-пинни булиб қолисанлар узи! — деди Аҳмаднинг бобоси жигибийрони чиқиб ва сиражин бармоқлари билан юзини тимдалади. — Уят эмасми-а? Шарманда қилдиларинг-ку, одамни! Яна меҳнат фаришталари-я! Уғрилиқ қилгани қандай қулларинг борли?

— Нимаси ўғрилиқ буни? — тушунмади Абдужалилнинг бобоси. — Ана, тикилиб етибди-ку?

— Тикилиб етса, сенга нима? Сен бир челақ олсанг, бу икки челақ олса, бошқаси бир замбил қум олиб кетса, эртага невараларимиз тупроқ уйнаб утиришадими? — жаддан товуши титраб кетди Аҳмаднинг бобосини.

— Ж.жа... энди, маҳалла оқсоқолиман деб бақираверасанми? — деди Абдужалилнинг бобоси ранжи. — Билиб қуй, бу ер идоранг эмас, бу ер боғча!

— Э, қўйинглар-е, мен сизлар билан уртоқ булиб юрибман-а? — Аҳмаднинг бобоси қул силқиқ, ҳассасини дуқиллатиб нари кетди...

Абдужалилнинг бобоси челақдаги кумни ағдариб, челақни тунқарди-да пишиллаганча устига утирди ва асабий ҳаракатлар билан носқовогини олиб, тили тагига нос ташлади...

«ТУШЛИКДАГИ ТУПОЛОН...»

— Бугун тушликда шурва, устида котлетли макарон ва мева шарбати берилди! — эълон қилди тарбиячи опа боболар ва бувижонлар жой-жойларига утиришгач.

— Мени тишимни мазаси йуқ, — деди Олиянинг бовиса. — Менга шурвангни узидан олиб келажоқ!

— Унинг катлетини мени товоғимга солиб қўяжол! — илжайди Абдужалилнинг бобоси.

— Бир кун пақ этиб ерилиб кетасан, — деди Аҳмаднинг бобоси.

Ҳаммалари кулиб юборишди. Тарбиячи опа билан ошпаз отин шурва тарқата бошлашди.

— Нега уникида гушт иккита, меникида битта? — қосасини нари суриб аразлади Муниснинг бобоси.

— Ҳозир олиб келиб бераман! — деди тарбиячи опа.

— Энди керакмас, булди. Уйга кетаман! — йигламсиради Муниснинг бобоси.

— Булди энди, шунга ям араз-верасанми? — деди Аҳмаднинг бобоси. — Иккита гушт есанг шохинг чиқармади, очопат?

Тарбиячи опа қулида бир дона қайнатилган тухум билан қайтиб келди-да, хижолатли оҳангда деди:

— Шурванинг гушти қолмабди, бобожон. Шунинг учун тухум еб қўяқолинг!

— Бизга-чи? — бақириб юборди Абдужалилнинг бобоси. — Нега бизга тухум йуқ? Нима, унинг угли каттақон булиб ишлагани учун патхалимлик қилипсанми?

— Йўқ, нега унақа дейсиз? Менга ҳамманглар бирдексизлар! — деди тарбиячи опа.

Ҳаммалари қошиқларини столга тақиллатиб уриб, шовқин сола кетишди.

— Тухум!.. Тухум!.. Тухум!..

— Э, одамнинг ҳар нима булгани яхши-е, еб туймаслар! — деди Аҳмаднинг бобоси юзига фотиҳа тортиб уридан тураркан. — Уятларга улдирдиларинг-ку?

— Куп утмай ҳаммага бир дондан тухум қайнатиб берилди. Фа-

қат Аҳмаднинг бобосигина емади. У дераза олдида утирганча «Ғунча» ойномасини варақлаб томонга қилиб утирди.

— Ҳа, сен нега ҳеч кимга қушилмай, буюққа келиб утирибсан? — деди Абдужалилнинг бобоси бир дона тухум узатиб. — Ма, ол тегишингни!

— Узинг еб қўяжол! — деди Аҳмаднинг бобоси ҳумрайиб.

— Э, менга мумкин эмас. Ҳаммаёғим қичишиб кетади. Шунинг учун узимникини чунтагимга олиб қўйдим. Неварамга олиб бераман. Ол, сен ҳам Аҳмаднинг бобосини берасан!

— Хайрият! — юзи еришди Аҳмаднинг бобосини. — Невараларимиз эсингларда турган экан!

«КУНДУЗГИ ОРОМ ЕКИ БЕОРОМ СОАТЛАР...»

Ниҳоят, боғчадаги кундузи ором соатлари келди.

Кундалиқ тартиб бўйича, бу пайтда ҳамма уз урнига етиб, бир пас мизғиб олиши лозим эди.

Бобожонлару бувижонлар ҳам эрталабдан бери анча чарчапган эди.

Шунинг учун бирпас дам олгани ётишмоқчи эди, булмади. Невараларига мулжалланган қаровотларга сиғишмади. Шунинг учун уларга курпа-тушак бериб, хоналарнинг истаган жойида ётишга

Гани тоғамнинг уйи

Гани тоғам бир хонали уйда турар эди. Хонаси томонлари бутун сонли метрларда ифодаланган квадратлардан иборат эканлиги унга ёқар эди. Бир кун у уйини юзасига тенг икки хонали уйга алмаштирди. Бу уйнинг ҳам хоналари квадрат шаклида булиб, бирининг юзаси 7 м 2 ни ташкил этади, иккинчисининг томонлари бутун сонли метрларда аниқланади. Гани тоғам уйининг юзаси қанча? (Жавоби: 107)

чадан-қанча савобли ишлар бошлаяпсизлар. Ана, маҳаллада новвойхона қурдирибсизлар, газета сотиладиган дуконча очтирдинглар...

— Нима, ёмон боптими? — муйловдек усик қошларини уйди Аҳмаднинг бобоси. — Живачка билан попирос сотадиган дуконлар ҳаммаёққа тикилиб кетди-ку! Унинг урнига одамлар газит-журнал уқигани маъқул эмасми?

— Тупша-тупри! — уни маъқулади тарбиячи опа. — Кейин, эшитишимча стадион қурмоқчи эмишсизлар?

— Ҳа, шунақа ниятимиз бор, — деди Аҳмаднинг бобоси. —

юпатишга уриниб.

— Нега ҳафа булмас эканман? Буламан-да! — бирдан ловуллаб кетди Аҳмаднинг бобоси. — Улар бунақа тарбия қуришмаган. Жуда яхши болалар эди. Уларни мушгайлигидан биламан. Фақат, аввалги замон шунақа қилиб қуйди. Узлари туқ булсаям, кузлари оч булиб қолган...

— Ҳечқиси йуқ. Тушуниб олишади, — жилмайди тарбиячи опа.

— Гурдами? — кулимсиради Аҳмаднинг бобоси хонада ухлаб ётган бобожону бувижонларга куз югуртириб. — Бири 80 да, бири 70 да, бошқаси бир кам 60 ёшда булса...

— Ана сиз уларни тартибга чақиргандингиз, «хуп» дейишди-ку! Чойхонада, йигинларда шунақа гапларни айтиб турсангиз, ҳаммаси яхши булади. Маҳалла оқсоқолисиз-ку, ахир?

— Дарвоқе, чойхона деганингда едимга тушиди. Боғчангда қанча бола бор?

— Бир юз элликта... Нимаиди? — сурди тарбиячи опа.

— Бир юз элликтамас, бир юз эллик битта деявер! — уни тугрилади Аҳмаднинг бобоси ва жилмайиб қуйди. — Утган куни Асом пучқунинг келини фарзал-дурган. Бир, бир ярим йил утар-утмас, уям боғчанга келадиган булиб қолади. Унияям ҳисобга қушиб қуявер!

Эркин УСМОНОВ

рухсат берилди.

Абдужалилнинг бобоси пишиллаганча узининг урнини дераза тагига солиди, қулидаги печенъни чайнаганча ухлаб қолди.

Латифжоннинг кузойнакли бовиси билан Олиянинг бовиси эса хонанинг бошқа бурчагида анчагина шивир-шивир қилиб ётишди, кейин улар ҳам уйқуга кетишди.

Муниснинг бобоси ҳам боши ёстиққа теккан заҳоти кузлари узидан юмила бошлади. Раҳиманинг қулоғи оғирроқ бобоси булса «бошқалар хуррак отса, ухлаёлмайман» деб тушагини судраб қуни хонага чиқиб кетди.

Фақат Аҳмаднинг бобосигина ухламади. Негалин уйқуси қочди. Курсини дераза ёнига қуйиб утириб олди-да, одатдагидек хаёлларга берилиб кетди.

— Сиз нега ухламаяпсиз, бобожон? — сурди тарбиячи опа унга яқинлашиб. — Ҳозир «ором соати»-ку!

— Шунақа пайтда кузга уйқу келадими, она қизим! — бош чайқади Аҳмаднинг бобоси. — Уёқда шундоқ ишлар буляпти-ку, биз бу ерда думалаб ётсак... Йуқ, ухлаёлмайман. Узи, яқин йигирма йилдан бери уйқу йуқ. Шундоқ, утирганим-утирган, уйлаганим-уйлаган...

— Нималарни уйлайсиз, бобо? — унинг ёнидаги курсига чўқиб тарбиячи опа.

— Нималарни уйлардим қизим, ҳаётни-да! Урушларни қурдик... Очарчиликни, қимматчиликларни бошдан утказдик... Энди, юртимиз муस्ताқил булиб, шундоқ яхши замонлар келганда, қариб қолаётганимизга ҳафа булиб кетаман!

— Ҳечам ҳафа булман! Ҳалиям яхшисизлар, — уни овуғли тарбиячи опа. — Қанча яхши ишлар қилгансизлар. Ҳозир ҳам қан-

Маҳалланинг этагида ҳайҳотдек майдон ахлатхона булиб етибди. Уёққа чопдим, буюққа чопдим, охири болалар учун стадион қуралиган булдиқ. Болалар мактабдан, боғчадан келгандан кейин лақиллаб юрмасдан пизкултура билан-шугулланишсин. Булмаса, мана-ви чол-кампирага ухшаб шултиллаб қолишадил!

Тарбиячи опа кулиб юбормаслик учун оғзини кафти билан тусди. — Ана курдингизми, қанча хайрли ишлар амалга ошириляпти. Ҳаммасига сиз, сизлар бошқош буляпсизлар. Эҳ-ҳе, яна қанча ишлар қиласизлар ҳали!

— Бе-е! — афтини буриштирди Аҳмаднинг бобоси. — Шулар билан бирон иш қилиб буларканми? Бири боғчадаги утлоқдан қуйларига уг юлса, иккинчиси зинасини тузатишга челақда қум утирласа...

— Ҳа, энди бир пайтлар шунақароқ тарбия қуришган-да... Ҳафа булманг! — деди тарбиячи опа уни

— Тугри, тугри, — кулимсиради тарбиячи опа бобони маъқуллаб.

— Нима десам, шуни «тугри, тугри» деявермагин-да, бир иш қилгин!

— Қанақа иш? — кузларини пирпиратди тарбиячи опа.

— Уша, бир юз элликта боланинг ҳар бирини ота-онасига айтгин! Ҳаммаси биттадан қучат олиб келишин! Урикми, олмамми, анжирми... фарқи йуқ! Маҳалла чойхонасининг ёнбошида ховлидек жой қаровсиз етибди. Уша ерга ёқамиз. Яқшанба куни ҳашар дегин! Ҳаммаси кетмон-белкуракларини кутариб келишсин. Олди куклам. Худо хоҳласа, ҳаммаси униб-усиб кетади. Қарабсанки, икки-уч йил утар-утмас, жаннатдек «Болалар боғи» булиб турибди-да!

— Яхши уйлабсиз, — деди тарбиячи опа қувониб. — Албатта айтаман. Ҳар битта боланинг узини дарахти булса, узимиз уларни етаклаб олиб бориб, тагини юмшатиб, сугориб турамыз!

— Шундоқ булсин! — деди Аҳмаднинг бобоси юзига фотиҳа тортиб уридан кузгаларкан. — Булмаса, мен кетдим. Уйга бориб, пешин намозини уқийда, кейин маҳалла қумитасига чиқай. Сен анави боқибегам чолкампиралини уйғотиб орқамдан юбор. Идорада маслаҳатлашиб оламиз!

Аҳмаднинг бобоси шундай деб чиқиб кетди. Тарбиячи опа унинг орқасидан жилмайганча тикилиб қолди. Унинг кузларида ҳам ҳавас, ҳам гурур, ҳам меҳр, ҳам хурмат балқиб турарди...

«ТУШ—КИНОГА УХШАЙДИ...»

— Даврон! Ҳой, тиниб-тинчи-

маган чол! Уйда мисан? — деган дуриллаган товуш эшитилдию, Аҳмаднинг уйғониб кетди. Аввалига нима булаётганини тушунмай қолди. «Боғча қани? Тарбиячи опа, боғча болалари булиб қолган боболару-бувилар қани?...»

Аҳмаднинг кузларини ишқалаганча уридан тураркан, нима булганини англаб етаолмасди.

Зум утмай, ҳовлида бобосининг товуши эшитилди.

— Ҳа, сен мисан Абдулхай? Ке, ке!

— Яна нима бало ишларни бошлаб юрибсан узи? — деди Абдужалилнинг бобоси. — Чойхонанинг ёнида боғ устирамиз, ҳамма идорага чиқсин дебсанми-ей!

— Ҳа, шунақа, шунақа, — кулгани эшитилди Аҳмаднинг бобосини. — Ҳа-а, ёқмадимми? Бошқалар қани? Очил, Шодия, Раҳима отинлар қани?

— Идорангга кетишди. Булақол, юр! — деди Абдужалилнинг бобоси.

— Вой, чой ичмасдан кетасизларми, Абдулхай амаки? Дастурхон тайёр эди-я! — овози эшитилди аясини.

— Йуқ, келин. Қайнотанг чойхонанинг ёнида боғ барпо қилмоқчи! Ҳар битта болага атаб биттадан қучат устирамыш. Уша дарахтларнинг тагида утириб чой ичамиз энди, — кулди Абдужалилнинг бобоси.

— Илоийм, айтганинлар келсин! — деди аяси.

— Куп жаврамай, юрақол энди! — деди Аҳмаднинг бобоси Абдужалилнинг бобосига. — Бошқалар кутиб қолишмасин!

Улар кучага чиқиб кетишди шекилли, ҳовли жимжит булиб қолди.

Аҳмаднинг уридан туриб ташқарига чиқди.

— Ая! — чақирди у атрофга аланглаб.

Ошхонада куймаланаётган аяси деразадан муралади.

— Ҳа, турдингми, Аҳмаднинг нима булди?

— Ҳеч нима, — деди Аҳмаднинг бобосини солиб. — Менам боғчага бораман!

— Энди кеч қолдинг-ку, эртага борарсан, — деди у томонга юриб келаркан.

— Йуқ, бораман! — деди Аҳмаднинг бобоси йиглаудек булиб. — Бугун ҳамма боғчага боради. Кейин дарахт экишади... Мен уйда утираварарканман-да?

— Сен буларни қаёқдан биласан? — ҳайрон булди аяси ва хавотирланиб кафтини унинг пешонасига қуйди.

— Кинода қурдим... Ҳозир қурдим... — деди Аҳмаднинг нима дейишини билмай. — Бобомнинг узлари тарбиячи опамизга айтдилар. Ҳамма борсин, болалар боғи қиламиз дедилар...

Аяси ёқасига «туф-туф» лабдию, бирдан юзи еришиб, кулиб юборди.

— Вой, қуриб кетмагур-ей, қурқитиб юбординг-а, одамни! Ҳозир кирганимда ухлаб ётганин-ку? Тушингда қурибсан-да?

— Тушимда? — тушунмади Аҳмаднинг кузларини пирпиратиб ва қушиб қуйди. — Кинода қурдим, билдингизми? Шундоқ, ҳаммасини қурдим...

— Туш ҳам кинога ухшайди-да, болам! — жилмайди аяси ва унинг пешонасидан упиб, елкасига қоқиб қуйди. — Сен дарров кийиниб олгин, боғчага бирга борамиз, хупми?

— Сиз ҳам тезроқ булинг! — деди Аҳмаднинг уйга кириб кетаркан.

Хиел утмай она-бола кучага чиқибди.

Ҳаво очик. Осмон мусаффо. Кук юзида чинниқанот кабутарлар учиб юришар, катта-кичик дарахтларнинг қуртаклари эндигина куз оча бошлаган новдаларида қуниб утирган қушчалар ҳам бир-бирларига гал бермай чугурлашишар, гүё улар ҳам янги «Болалар боғи» барпо этилаётганидан қувониб, уз тилларида «Роса мазза қиладиган булдиқ-да», «Юринглар, биз ҳам боғчага, болаларнинг олдига борамиз!», «Уша ерда уйнаймиз!» дейишаётганга ухшарди...

НУРБЕК

КИШНИНГ ИШИ

Койилман киш ишига,
Завқ беради кишига:
Анхорни музга қошлаб,
Яхмалак қилди бошлаб.
Оламни буяб оққа,
Нур таратди ҳар ёққа.
Дала ошпоқ,
Қирғоқ оқ,
Оққа буялган тупроқ.
Оқ либосни оламга
Қандай билиб епдийкин?
Бунча оқ ранг, оқ нурни
Қандай қилиб топдийкин?
ЯШАСИН ҚОР!
Қор уч кунлаб
Учкунлаб,

Ҳамма ёқни
Оқ қилди.
Изғирин
Оқаетган
Анхорни ҳам
Қоқ қилди.
Тутқазди ҳаммамизга
Коньки, чанги ва чана.
Деди: яйранг, совуғим
хизматингизда яна.
Майли, ёғаверсин қор.
Ахир, унинг завқи бор:
Авжланса ҳам қуёни,
Тинмайди қор уйини.
Деймиз: яша,
Киш-шунқор.
Яшасин қор!

Юрий КОВАЛЬ

КЎЗ ИЛГАМАС ШАРПА

Ғарч-ғурч... Дераза ортидан эшитилган қор товушидан уйғониб кетдим.

Кимдир уй томон яқинлашди. Эшик тақиллашини кутиб, урнимдан турдим. Яна «ғарч-ғурч» товуш эшитилди. Кимдир эшикка яқинлашди-ю шу заҳоти орқага тисарилди. Дарчадан кучага қарадим. Ҳеч ким йўқ. Қоп-қоронғи. Фақатгина янги чиққан ой кўриниб турарди. Яна жойимга ётдим ва кузим илина бошлаганди ҳамки, яна кимдир «ғарч-ғурч», «ғарч-ғурч» оёқ босиб уй атрофида айлана бошлади.

Кимдир кечаси билан қорни ғарчиллатиб, уйимиз атрофида юриб чиқди. Аммо эшикни тақиллатмади.

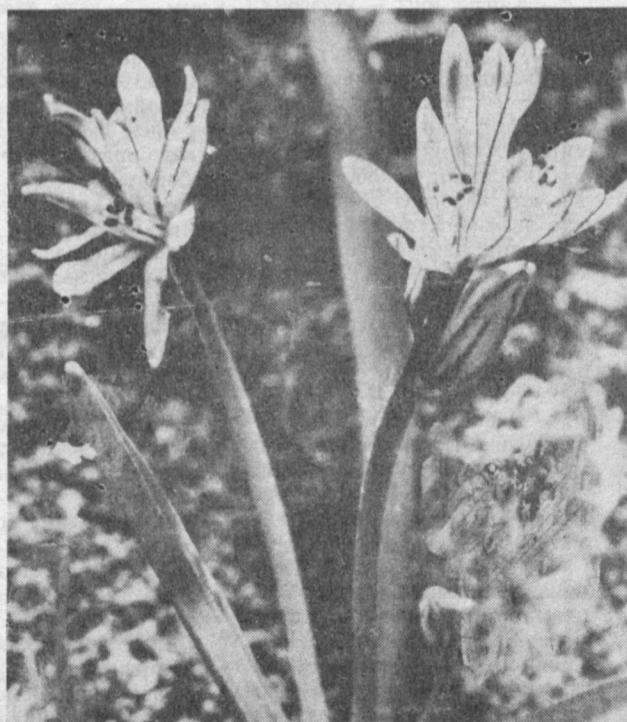
Қандайдир жонивор булса, керак деб уйладим узимча. Эрталаб изларидан билиб оларман, дея кузим уйқуга кетди...

Бироқ, уй атрофида ҳеч қандай из кўринмади. Йул устида эса қаргалар хафа булгансимон изғишарди.

Шунда тушундимки, менга уйқу бермаган эрта баҳор экан-у, ташлаётган энгил қадамлари остидаги нарса эришга қийналаётган қор экан.

Манзура УБАЙДУЛЛАЕВА таржимаси

Баҳор элгилари

Қадрли болажонлар ушбу сарлавҳани уқиб наҳотки осмондан тангалар ёққан булса, — дея ажаб-паниб юрманг. Ахир осмондан қор, ёмғир ёққанини ҳаммангиз ҳар йили кўрасиз. Аммо танга ёғибди деса ҳеч ким ишонмайди. Осмондан қор-ёмғирдан ташқари тангалар ҳам ёғаркан. Лекин бизнинг мамлакатда эмас, биргина эртақлар мамлакатига ёғар экан.

Яқинда Юқори Чирчиқ туманидаги маданият уйи-

га Йулдош Охунбобоев номли Республика «Ёш томошабинлар» театрининг ажойиб сахна

**ОСМОНДАН
ТАНГАЛАР
ЁҚҚАН КҮН**

усталари ташриф буюришиб жажжи болажонлар учун «Осмондан тангалар ёққан кун» номли театрлаштирилган эртақларини намойиш этиб беришди. Ушбу томошани таш-

кил этишда туман «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази раҳбари Муқаддас Оқиловнинг хизматлари катта булди. Чунки болажонларнинг театр томоша қилишларига кетган барча сарф-харажатларини туман «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази уз ҳисобидан тулади.

Болажонлар уша куни театрдан олам-олам таассуротлар олиб қайтишди.

**Латифжон МАНСУРОВ,
Юқори Чирчиқ тумани,
Кавардан қишлоғи**

Қақлик билан

ҚУЁН

Бир куни қақлик билан қуён ким яхши яширинишга гагаров ўйнашибди. Биринчи бўлиб қақлик беркинибди. У тўнкалар орасини чуқурроқ қавлабди-да, қазиган чуқурига кириб, устига хас-чўпларни ташлаб олибди. Фақат панжалари ташқарида қолибди... Қуён қақликни рося қидирибди, ҳамма ёқни тинтиб чиқибди, аммо тополмабди. Шунда

қақлик:

— Қуён бобо, беркиниб ётишдан зерикиб кетдим! Панжаларимга илиб қўйилган тўрвачангни тезроқ ол! — дебди.

Яшириниш навбати қуёнга келибди. У яқинда турган буталар орасига кирибди-да, нафас чиқармай пусиб ётибди. Қақлик ҳам

қуённи топа олмабди. Шунда қақлик қаҳ-қаҳ уриб қулиб:

— Яширинган жойингдан чиқа қол, қуён бобо, мен сени кўриб турибман! — дебди.

Қуён унинг гапига лаққа тушиб, бекиниб турган жойидан отилиб чиқибди. Ўзингиз айтинг: ким айёр — қақликми ё қуён?..

**Эртақ кетидан
эртақ**

ТОНГ ЮЛДУЗИ Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ КҰМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ҲАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:
Муртазо СУЛТОНОВ,
Жаббор РАЗЗОҚОВ, Гулнора
ЙУЛДОШЕВА, Хотам АБДУ-
РАИМОВ, Исфандиёр ЛАТИ-
ПОВ, Инқилоб ЮСУПОВА,
Дадаҳон ЁҚУБОВ, Суянати-
лла ҚУЗИЕВ, Феруза ОДИЛО-
ВА.

«ТОНГ ЮЛДУЗИ»
ГАЗЕТАСИНING
«ЁШ ИҚТИСОДЧИ»
ИЛОВАСИНИ ТАЙЁРЛАГАНЛАР:
Музаффар ПИРМАТОВ,
Равшан ҚАМБАРОВ
Навбатчи:
Маҳлиё МИРСОАТОВА

IBM компютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Ҳажми 1 босма табоқ Буюртма — Г-0901. 39.983 нусхала босилди. Қоғоз бичими — А-3. Босишга тошириш вақти 19.00. Топширилди — 18.30. Навбатчи: М. ҲАЙДАРОВА

• Руйхатдан ўтиш тартиби № 000137
• Манзилимиз: 700083, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кучаси, 32-уй.
• Нашр курсаткичи: № 64563
• Телефон:
• 1-33-44-25
• 1-36-57-91
• 1-36-54-21